Ազգ
Azg
armenian daily
20 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1999 ՇԱԲԱԹ 198 (1944)

Կովկասի ականազերծման համար միլիարդավոր դոլարներ են հարկավոր

ԲԱՔՈՒ, 19 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ։ Միլիարդավոր դոլարներ է անհրաժեշտ ծախսել Կովկասի ողջ տարածքը հակահետեւակային ականներից ազատելու համար, այսպիսին է այդ խնդրի շուրջ իրավապաշտպանների Բաքվում ավարտված միջազգային հանդիպման հիմնական հետեւությունը։ Հանդիպման ընթացքում ներկայացվեցին Կովկասի ականապատված տարածքների կողմնորոշիչ քարտեզներն ու սխեմաները։ Ինչպես «Փրայմ նյուսի» թղթակցին հաղորդեցին բանավեճի մասնակիցները, ականներ կան ոչ միայն «թեժ կետերում», խորհրդային բանակը ականապատել էր նախկին ԽՍՀՄ-ի բոլոր արտաքին ցամաքային սահմանների պարագծով, այդ թվում Իրանի հետ Ադրբեջանի, Թուրքիայի հետ Հայաստանի եւ Վրաստանի սահմանամերձ գոտիները։

Չեչնիայում ահաբեկչության դեմ պայքարելու պատրվակով ռուսաստանյան բանակը վերջին երկու ամսում օդից երկու անգամ ականապատել է Վրաստանի սահմանամերձ շրջանները, նշել են հանդիպման մասնակիցները։

Վրաստանի պաշտպանության նախարարության տվյալներով, միայն վրաց-աբխազական հակամարտության գոտում չի վնասազերծված 70 հազարական։

ԵԱՀԿ ԳԱԳԱԹԱԺՈՂՈՎ

Ստամբուլում չեզոքացվեց լիսաբոնյան գագաթաժողովի բացասական կնիքը

ՀՐԱՅՐ ՉՈՐՅԱՆ
Ստամբուլ-Երեւան

Երբ «եվրոպայում սովորական զինված ուժերի խարտիայի» եւ եզրափակիչ հռչակագրի ստորագրմամբ ավարտեց եվրոպայի անվտանգության եւ համագործակցության կազմակերպության ստամբուլյան գագաթաժողովը։

Մինչ այդ շարունակվեցին մասնակից երկրների եւ կառավարությունների ղեկավարների ելույթները։ Նախկինի պես Հայաստանը վճռական է շարունակելու բարեփոխումների ընտրած ուղին, եվրոպական ինտեգրացման գործընթացին իր մասնակցությունը, մասնավորապես նշեց նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանն իր ելույթում։ Կարեւորելով եվրոպական ճարտարապետության մեջ ԵԱՀԿ հատուկ դերը, նախագահն ընդգծեց, որ Հայաստանը միշտ ձգտել է ԵԱՀԿ բոլոր գործընթացներում լինել հետեւողական գործընկեր։ Այդ համագործակցությունն, ըստ նախագահի, էական դեր է խաղում ժողովրդավարության հաստատման եւ ընտրական համակարգի զարգացման, իրավական պետությունների հիմքերի ամրապնդման գործում։

Անդրադառնալով Լեռնային Ղարաբաղի հիմնախնդրին, նախագահ Ռ. Քոչարյանն ասաց, որ Մինսկի խմբի համանախագահների առկա փորձասն առավել ընդունելի է հակամարտության կարգավորման համար։ Նա ցավով նշեց, որ Մինսկի խմբի վերջին առաջարկությունները, որոնք ընդունվել են Հայաստանի եւ Լեռնային Ղարաբաղի կողմից, Ադրբեջանը մերժել է։ Ըստ այդմ, հակամարտությունը պահպանվում է եւ շարունակվում են հարյուր հազարավոր փախստականների զրկանքները։ Այսուհանդերձ, անմիջական շփումների միջոցով կողմերը փորձում են միմյանց եւ ողջ աշխարհին հավաստել իրենց մտադրությունների լրջությունը։ Համանախագահների միջնորդությամբ ձեռք բերված նախնական պայմանավորվածությունների պարագայում, ըստ ՀՀ նախագահի, զգացվելու է ողջ ԵԱՀԿ-ի ամուր աջակցությունը։

Հասկանալի է, որ Հարավային Կովկասում կայունությունն ու համագործակցությունն անհնար է առանց հայ-թուրքական հարաբերությունների նոր վիճակի անցման, նշեց Ռ. Քոչարյանը։ Ըստ նրա, այդ հարաբերությունների նոր էջի բացման ցանկությունը չի կարող հիմնվել ընտրողական պատմական հիշողության կամ հիշողության լիակատար կորստի վրա։ «Մենք չենք կարող մոռանալ մեր ժողովրդի պատմության ողբերգական էջերը եւ նրա կրած ցեղասպանության վերքերը։ Բայց մենք չենք ցանկանում նաեւ մեր հարաբերությունների զարգացումը կախման մեջ դնել մեկնությունների հակասություններից։ Մեզ պետք է գտնել խնդրի լուծման ձեւեր, իսկ դրա համար հարկ է այն քննարկել», ասաց ՀՀ նախագահը։

Տես ▸ էջ 2

Կրկին խախտվել է Վրաստանի օդային տարածքը

ԹԲԻԼԻՍԻ, 19 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՍՆԱՐՔ։ Նոյեմբերի 18-ին, ժամը 17:20-ին կրկին խախտվել է Վրաստանի օդային տարածքը։ Այս անգամ ռուս-վրացական սահմանի չեչենական հատվածի կողմից հայտնվել է ՄԻ-25 մակնիշի մի ինքնաթիռ։ Շուրջ 15 կմ թափանցելով Վրաստանի տարածքի խորքը մինչեւ Դուշեթի շրջանի Շաթիլի գյուղը, ինքնաթիռը թաքնվել է բարձրադիր Թուշեթի շրջանում։ Լրագրողներին այդ մասին հայտնել է Վրաստանի ԱԳՆ հասարակության հետ կապերի դեպարտամենտի ղեկավար Ավթանդիլ Նապետվարիձեն։

Նա հայտարարել է, որ այդ փաստի առնչությամբ նոյեմբերի 19-ին վրացական կողմը համապատասխան նոտա է հղել ՌԴ ԱԳՆ-ը, որում Վրաստանի ԱԳՆ-ը կրկին կոչ է անում միջոցներ ձեռնարկել նման միջադեպերի կանխման ուղղությամբ։

Հարկ է նշել, որ Վրաստանի նախագահ Էդուարդ Շեւարդնաձեն ավելի վաղ հայտարարել էր, որ Վրաստանը միշտ բացասականորեն է արձագանքել իր օդային տարածքի խախտմանը եւ մի քանի անգամ բողոքի նոտա է հղել ՌԴ ԱԳՆ-ը։

Հոկտեմբերի 4-ին կայացած ճեպազրույցի ժամանակ Էդուարդ Շեւարդնաձեն հայտարարել է, որ անհրաժեշտ է պատրաստ լինել նաեւ ավելի կտրուկ գործողությունների, սակայն ընդսմին ընդգծել է, որ ինքնաթիռ խփելը դժվար չէ, սակայն անհրաժեշտ է նաեւ հաշվի առնել նման քայլի հետեւանքները։

Եվրախորհրդարանը կոչ է անում կասեցնել ֆինանսական օգնությունը Ռուսաստանին

ՍՏՐԱՍԲՈՒՐԳ, 19 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ։ Եվրախորհրդարանը կոչ է արել եվրոպական Միությանը կասեցնել ֆինանսական օգնությունը Ռուսաստանին շուկայական տնտեսության զարգացման ծրագրի շրջանակում, քանի դեռ չեն դադարեցվել ռազմական գործողությունները Չեչնիայում եւ չեն սկսվել խաղաղ բանակցություններ Իչկերիայի ղեկավարության հետ։ Նշյալ ծրագրով ԵՄ-ն ծրագրում էր Ռուսաստանին հատկացնել մոտ 450 մլն. դոլար։ Եվրախորհրդարանը կոչ է արել նաեւ ԵԱՀԿ-ին, ՄԱԿ-ին եւ միջազգային վարկային հաստատություններին քննարկել Մոսկվայի նկատմամբ ճնշման այլ միջոցներ։

Գորբաչովը չի բացառում իր մասնակցությունը նախագահական ընտրություններին

ՄՈՍԿՎԱ, 19 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՍՆԱՐՔ։ ԽՍՀՄ նախկին նախագահ Միխայիլ Գորբաչովը չի բացառում իր մասնակցությունը 2000 թվականին Ռուսաստանում կայանալիք նախագահական ընտրություններին։ Գորբաչովը համապատասխան հայտարարությամբ հանդես է եկել Պրահայում, որտեղ գտնվում է աշխատանքային այցով։ Միեւնույն ժամանակ ԽՍՀՄ նախկին նախագահը նշել է, որ այժմ ինքն առաջին հերթին զբաղված է սոցիալ-դեմոկրատական կուսակցության ստեղծմամբ։ Գորբաչովի ասելով, կուսակցության կազմկոմիտեում կընդգրկվեն 80-ական թվականների ռուսաստանյան բարենորոգիչները եւ «երիտասարդ սերնդի ներկայացուցիչներ»։

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Արամ Սարգսյանը երկուշաբթի պետք է ներկայացնի իր ծրագիրը

Սահմանադրության 74-րդ հոդվածի 20-օրյա ժամկետը լրանում է

ՆԱՐԻՆԵ ԴԻԼԲԱՐՅԱՆ

«Կառավարությունը նորընտիր ԱԺ-ին կամ իր կազմավորումից հետո 20-օրյա ժամկետում ԱԺ հավանությանն է ներկայացնում իր գործունեության ծրագիրը՝ ԱԺ նիստում դնելով իր վստահության հարցը», Սահմանադրության 74-րդ հոդվածն այսպիսի ժամանակային սահմանափակումներ է դնում յուրաքանչյուր նոր վարչապետի եւ նրա գլխավորած նախարարաց խորհրդի առջեւ։ Արամ Սարգսյանը նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանի հրամանագրով վարչապետ նշանակվեց նոյեմբերի 3-ին, հետեւաբար նոյեմբերի 22-ին լրանում է նրա սահմանադրական 20-օրյակը։ Նոյեմբերի 22-ը նաեւ ԱԺ հերթական նիստի եռօրյայի սկիզբն է, եւ երկուշաբթի ծրագիրը ներկայացնելու պարագայում չորեքշաբթի հնարավոր կլինի ապահովել խորհրդարանի կողմից կառավարությանը հայտնելիք վստահությունը։ Անվստահություն հայտնելու մասին որոշման նախագիծ այս խորհրդարանը բնականաբար չի բարձրացնի՝ եւ ուժերի դասավորությունը դա թույլ չի տա (131 պատգամավորից առնվազն մեկ երրորդ է պետք անվստահության հարց դնելու), եւ քաղաքական պահն է անպատեհ ցնցումների համար։ Խորհրդարանի քաղաքական բոլոր ուժերը նոր վարչապետին պահուստային վստահության քվե են առաջարկում։ Ոչ ոքի ձեռնտու չէ բյուջե չունեցող երկրի ղեկավարության ղեկը ստանձնել եւ պատասխանատվության աներեւակայելի բեռի ներքո հայտնվել։ Քաղաքական կոնյունկտուրան կուսակցություններին առաջարկում է սպասել՝ միաժամանակ զգոն հետեւելով Արամ Սարգսյանի կառավարության յուրաքանչյուր քայլին։ Քաղաքական գործողությունների թատերաբեմը կազմ պատրաստ կլինի 2000 թ. առաջին եռամսյակի վերջին՝ գարնանը, երբ հնարավոր կլինի անմիջաբար տեսնել 99-ի բյուջետային պարտքերի վճարման հնարավորություններն ու 2000 թ. եկամուտները հավաքագրելու, ապա բյուջեի մասին օրենքով սահմանված ծախսերը կատարելու ընթացքը։

Արամ Սարգսյանի կառավարությունը կազմավորվեց վարչապետի նշանակումից բավական ուշ՝ նոյեմբերի 13-ին, եւ վարչապետը կարող է խորհրդարանում ներկայացնելով այս փաստարկը՝ հետաձգել իր կառավարության վստահության հարցը։ Բայց ժամանակը սեղմ է, դարձյալ ըստ Սահմանադրության, գալիք տարվա բյուջեի նախագիծն արդեն պետք է քննարկումների ընթացքում լիներ ԱԺ-ում, սակայն բյուջեի նախագիծ խորհրդարանում չկա։ Հոկտեմբերի 29-ին իսկ ֆինանսավարկային, բյուջետային եւ տնտեսական հարցերի հանձնաժողովից «Ազգին» հայտնեցին, որ Վազգեն Սարգսյանի ներկայացրած բյուջեի նախագիծը մուտքագրվել է ԱԺ-ում, բայց չի բազմացվել, չի բաժանվել պատգամավորներին, որովհետեւ պետք է վերադարձվեր հետ՝ կառավարությանը, լրամշակման համար։ Վազգեն Սարգսյանին թույլ չտվեցին ամբողջացնել իր բյուջեի նախագիծը, եւ այսօր այն Արամ Սարգսյանի սեղանին է։

Տես ▸ էջ 2

ԱԺ անցակետի վերազինումը կհեշտացնի նաեւ լրագրողների աշխատանքը

ԵՐԵՎԱՆ, 19 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ։ Հոկտեմբերի 27-ի ողբերգական իրադարձություններից հետո խստացվել է ԱԺ մուտք գործելու կարգը։ Ինչպես առիթ ենք ունեցել նշելու, լրագրողներն ու այլ անձինք խորհրդարան մտնելու իրավունք ունեն միայն Բաղրամյան պողոտայի մուտքից, որտեղ յուրաքանչյուրն անցնում է մանրակրկիտ ստուգում եւ գրանցում։ Սակայն, երբեմն պատահում են նաեւ ստուգումն իրականացնող անձնակազմի եւ ԱԺ շենք մտնողների թյուրըմբռնումներ՝ կապված փաստաթղթերի հետ։ Նոյեմբերի 17-ին եւ 19-ին, երբ ԱԺ-ում անցկացվող պատգամավորական լսումներին մասնակցելու համար մեծ թվով լրագրողներ էին եկել, նրանցից շատերը ստիպված եղան ընդհուպ մեկ ժամ... հերթ կանգնել։ Իսկ պատգամավորները, բնականաբար, աշխատանքը վաղուց սկսել էին։ Ինչեւէ, ըստ ԱԺ պահակազորի աշխատակիցների, մոտ օրերս կավարտվի Բաղրամյան պողոտայի անցակետի վերազինումը, եւ, կարծում ենք, լրագրողները դժգոհելու առիթ չեն ունենա։

ԱՀԱԲԵԿՉՈՒԹՅՈՒՆ

Հոկտեմբերի 27-ի գործի նախաքննությունը կարո՞ղ է տարուց ավելի տեւել

Հոկտեմբերի 27-ի դեպքերի նախաքննության մասնակիցներից մեկի տեսակետով, այս գործի քննությունը կարող է տեւել մեկ տարուց ավելի։ Զրուցակցիս հիմնավորումն այն է, որ ամեն ինչից զատ, այս գործի աչառու քննությունն ինքնին սառը դատողություն է պահանջում, որի համար ժամանակ է պետք։ Մեր այն հարցումին, թե ի՞նչ վարկածով է ներկայումս աշխատում նախաքննությունը եւ ահաբեկչական խմբի վրա օտարերկրյա ազդեցությունը որքանո՞վ է իրատեսական, զրուցակիցս չցանկացավ պատասխանել՝ նախաքննության գաղտնիքը չհրապարակելու պարտավորվածությամբ։

Սակայն, նրա այն դատողությունը, որ ԱԺ պատգամավոր Մուշեղ Մովսիսյանը բոլորովին էլ անկիրթ եւ անուս չէ (ինչպես հասարակության մեջ է տպավորվել), որպեսզի չկարողանար ներազդել բարձրագույն կրթությամբ Նաիրի Հունանյանի վրա, կարելի է եզրակացնել, որ նախաքննությունը գոնե առայժմ ահաբեկչական գործողությունների կազմակերպիչ ընդունում է կալանավորված պատգամավորին ու նրա եղբայրներին։ Եվ, որ ամենակարեւորն է, զրուցակիցս հայտնեց, թե մեղադրյալները զղջացել են իրենց կատարածի համար։ Որքանո՞վ են համատեղելի «ահաբեկիչներ» եւ «զղջում» բառերն իրար հետ դատեք ինքներդ։ Գուցեեւ իրականություն է ասվածը եւ այդ է պատճառը, որ Ն. Հունանյանը, ըստ մամուլի հրապարակման, տեսակցություն է խնդրում Ռ. Քոչարյանի հետ։ Երկրի նախագահին զղջումով դիմելու ձեւը մեզ հայտնի է նախորդ քաղաքական դասավարություններից, միայն թե անցյալում նամակով էին զղջումը հայտնում ՀՀ նախագահին ու նրա ներողամտությունը հայցում, որն, իհարկե, անպատասխան էր մնում։

Իսկ զինդատախազությունից տեղեկացանք, որ ԱԺ-ում հայտնաբերված պայթուցիկի առնչությամբ առանձին քրեական գործ չի հարուցվել, եւ փաստն ուսումնասիրվում է ահաբեկչական խմբի քրեական գործի շրջանակում։

Ս. Գ.

digitised by A.R.A.R.@

Ընթացիկ

Ստամբուլում չեզոքացվեց լիսաբոնյան գագաթաժողովի բացասական կնիքը

Սկիզբը էջ 1

Ռոբերտ Քոչարյանի գնահատմամբ, սովորական սպառազինությունների գործող պայմանագիրը չի լուծում կովկասյան տարածաշրջանում առկա անվտանգության խնդիրները: Այնպես որ, հասունացել է Հարավային Կովկասի տարածաշրջանի անվտանգության համակարգի ձեւավորման անհրաժեշտությունը, որը կհամադրվի ընդհանուր եվրոպական անվտանգության համակարգի հետ: Ըստ ՀՀ նախագահի, այսօր տարածաշրջանի երկրների ձգտումն է Կովկասը դարձնել ոչ թե հակամարտող բանակների եւ պահպանիչների կամայականությունների շրջան, այլ տնտեսական խաչմերուկների խաղաղության գոտի:

Գագաթաժողովում ընդունված հռչակագրում ղարաբաղյան հակամարտությանն անդրադարձ է կատարված առանձին կետով: Դրանում հիշատակվում է ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի համանախագահների զեկույցը, խրախուսվում Հայաստանի եւ Ադրբեջանի նախագահների միջեւ սկսված երկխոսությունը: Այդ անմիջական շփումները հնարավորություն են ստեղծել աշխուժացնել որոնումները խնդրի երկարատեւ եւ փոխընդունելի լուծում գտնելու համար: ԵԱՀԿ-ն հաստատակամորեն իր աջակցությունն է հայտնում ծավալված երկխոսությանը եւ դրա շարունակությանը, հույս հայտնում բանակցությունները ավարտել Մինսկի խմբի շրջանակում: Հռչակագրում հաստատվում է, որ ԵԱՀԿ-ն եւ Մինսկի խումբը շարունակում են մնալ խնդրի լուծումը գտնելու ամենաընդունելի ֆորմատը: ԵԱՀԿ-ն իր պատրաստակամությունն է հայտնում աջակցել խաղաղ գործընթացին կողմերին տրամադրելով անհրաժեշտ ցանկացած օժանդակություն:

ԵԱՀԿ-ն ողջունում է այս տարի Երեւանում իր գրասենյակի բացումը եւ համանման գրասենյակի բացման որոշումը նաեւ Բաքվում: Այդ քայլերը հնարավորություն կտան ուժեղացնելու ԵԱՀԿ համագործակցությունը Հայաստանի եւ Ադրբեջանի միջեւ:

Կարելի է արձանագրել, որ հռչակագրում տարբեր հակամարտությունների վերաբերյալ կետերից, թերեւս ամենամեղմ արտահայտություններով անդրադարձը ղարաբաղյան հարցին առնչվողն է: ԵԱՀԿ գագաթաժողովի Մինսկի խմբի համանախագահների զեկույցում մասնավորապես նշվում է, որ հակամարտող կողմերի անգիջում դիրքորոշման պայմաններում ընդհատված բանակցությունները վերականգնելու համար կարեւորվել են Հայաստանի եւ Ադրբեջանի միջեւ անմիջական շփումները, այն հաշվարկով, որ դրանք դառնան տարածաշրջանում գործող խաղաղական գործոն, նպաստեն փոխադարձ վստահության ամրապնդմանը, հարթեն ղարաբաղյան խնդրի հանգուցալուծման ճանապարհը:

Կարեւոր է նաեւ, որ հաստատված երկխոսությունն ընդլայնվելով ներառել է նաեւ երկու երկրների ղեկավարների տարբեր աստիճաններ, այդ թվում պաշտպանության նախարարների, արտգործնախարարների հանդիպումները: Համանախագահների կարծիքով, երկխոսության գործընթացը կարող էր լինել ավելի դինամիկ, եթե հակամարտող երկրների ներքաղաքական կյանքում չլինեին որոշ խնդիրներ: Զեկույցում հույս է հայտնվում, որ վերջին ժամանակներս տարածաշրջանում կատարված իրադարձությունները (Հայաստանի խորհրդարանում կատարված ողբերգությունը, Ադրբեջանի բարձրաստիճան այրերի հրաժարականների շարքը եւ այլն) բացասաբար չեն անդրադառնա խաղաղության հաստատմանը միտված քայլերի ընթացքի եւ տեմպի վրա:

Ավելի ուշ, անդրադառնալով արդյունքներին, նախագահ Քոչարյանը ԵԱՀԿ գագաթաժողովի ընթացքն ու ավարտը հաջող գնահատեց Հայաստանի համար: Ըստ նրա, Ստամբուլում ընդունված փաստաթղթերի այն մասերը, որոնք վերաբերում են Հայաստանին ու ղարաբաղյան հակամարտությանը, բարենպաստ են մեզ համար եւ անհամեմատելի նախորդ լիսաբոնյան գագաթաժողովի որոշումների հետ: Ձեռք բերվածը նախագահը համարեց հայկական դիվանագիտության մեծ հաջողություն, որը պետք է իր շարունակությունն ունենա եւ հանգեցնի ղարաբաղյան խնդրի ցանկալի լուծմանը:

Գագաթաժողովի շրջանակներում նախագահ Ռ. Քոչարյանն ունեցավ մի շարք հանդիպումներ, այդ թվում ԱՄՆ նախագահ Բիլ Քլինթոնի, Ֆրանսիայի նախագահ Ժակ Շիրակի, Թուրքիայի նախագահ Սուլեյման Դեմիրելի, Վրաստանի նախագահ Էդուարդ Շեւարդնաձեի, Բելառուսի նախագահ Ալեքսանդր Լուկաշենկոյի, ԵԱՀԿ գործող նախագահի եւ Մինսկի խմբի համանախագահ երկրների արտգործնախարարների մասնակցությամբ Ադրբեջանի նախագահ Հեյդար Ալիեւի, ինչպես նաեւ Եվրախորհրդի գլխավոր քարտուղար Վալտեր Շվիմերի հետ: Կարեւորելով այդ հանդիպումները, ՀՀ նախագահը դրանք նաեւ լուրջ քայլ համարեց ղարաբաղյան հակամարտության կարգավորման համար: Մասնավորապես ընդգծելով Դեմիրելի հանդիպման ժամանակ դրսեւորված բարի կամքը, Ռոբերտ Քոչարյանն այն գնահատեց եւս մեկ քայլ երկու երկրների հարաբերությունների բարելավման, զարգացման ուղղությամբ: Նա հույս հայտնեց, որ Հայաստանը Թուրքիայի հետ սկսում է մի գործընթաց, որի արդյունքում այդ երկրի հետ կունենա եւ բաց սահման, եւ դիվանագիտական հարաբերություններ:

Ստամբուլից Երեւան վերադառնալուց առաջ ՀՀ նախագահն ու նրան ուղեկցող պատվիրակությունն այցելեցին Պոլսի հայոց պատրիարքարան, հանդիպեցին հոգեւոր հայրերի, ստամբուլահայ համայնքի ներկայացուցիչների հետ: Այստեղ Ռ. Քոչարյանը մամուլի ասուլիս տվեց հայաստանցի եւ տեղի հայկական թերթերի լրագրողների համար: Վերջիններիս խնդրանքով համեմատություններ անցկացնելով Լիսաբոնում եւ Ստամբուլում ԵԱՀԿ ընդունած փաստաթղթերի միջեւ, ՀՀ նախագահը նշեց, որ առաջինի դեպքում կար Հայաստանի համար անհանդուրժելի բանաձեւ, որի ընդունումը կանխելու համար թեեւ մեր հանրապետությունն օգտագործեց վետոյի իրավունքը, բայց, փաստորեն, մնաց մենակ: Լիսաբոնում այն, ինչ պետք է ընդունվեր փաստաթղթով, ընդունվեց նախագահողի հայտարարության ձեւով: Լիսաբոնը երեք տարի շարունակ իր բացասական հետքն է ունեցել կարգավորման գործընթացի վրա, այն մտցնելով փակուղի: Ստամբուլում հաջողվել է չեզոքացնել Լիսաբոնի բացասական կնիքը:

Պատասխանելով այն հարցին, թե ի՞նչ հիմնական թեմայի շուրջ են ընթացել գագաթաժողովի ժամանակ Հեյդար Ալիեւի հետ խոսակցությունները եւ ի՞նչն է Ադրբեջանին խանգարում գալ համաձայնության, նախագահն ասաց, որ Ալիեւին նախ պետք է հետաքրքրել Հայաստանի ներքաղաքական իրավիճակը, լավ գիտակցելով, որ ներքին կայունությունը շատ կարեւոր է բանակցային գործընթացի շարունակման համար: Ղարաբաղյան խնդրի կարգավորման համար կան մի քանի լուծումներ, թե Մինսկի խմբի ներկայացրած փաստաթուղթը, թե դրա շուրջ ծավալված տարբերակները: Դրանք քննարկման առկա են եւ դեռ չի կարելի որեւէ կետի վրա շեշտադրում անել:

Անդրադառնալով ԱՄՆ-ի նախագահ Բիլ Քլինթոնի հետ ունեցած հանդիպմանը, Ռոբերտ Քոչարյանը նշեց, որ քննարկվել են թե երկկողմ հարաբերությունները, թե Լեռնային Ղարաբաղի հարցի կարգավորումը, ինչպես նաեւ Հայաստան-Թուրքիա հարաբերությունները: Հիշեցնենք, որ Դեմիրելի հետ հանդիպման ժամանակ Քլինթոնը խրախուսել էր Անկարային աշխուժացնել հարաբերությունները Երեւանի հետ: Ռ. Քոչարյանն ընդգծեց, որ վերջին շրջանում ԱՄՆ-ն փորձում է դրական դեր ունենալ հայ-թուրքական հարաբերությունների զարգացման գործում:

Ի պատասխան «Ազգի» հարցի, թե ինչո՞վ է պայմանավորված նախագահի լավատեսությունը, որ առաջիկայում հայ-թուրքական հարաբերություններում կնկատվեն դրական քայլեր, նախագահ Քոչարյանը նշեց, որ երկու կողմերը պայմանավորվել են աշխուժացնել շփումները, երկկողմ հարաբերությունների զարգացմանն առնչվող բոլոր հարցերի շուրջ քննարկումները: Սա, նախագահի կարծիքով, որոշակի արդյունքի կհանգեցնի: Այս հարաբերությունների զարգացումը Հայաստանին պետք է ճիշտ այնքան, որքան թուրքական կողմին, նշեց Ռոբերտ Քոչարյանը, ընդգծելով, որ կարիք չկա նաեւ ավելորդ սպասելիքներ ունենալ:

Ամեն դեպքում Թուրքիան այսօր էլ Երեւանի հետ իր հարաբերությունների հաստատումը կապում է հայ-ադրբեջանական հարաբերություններին: Ըստ ՀՀ նախագահի, քանի որ Ադրբեջանի հետ որոշ հնարավոր լուծումներ կարող են լինել, ապա չեն բացառվում նաեւ Թուրքիայի հետ մի շարք հարցերի շուրջ գտնել ընդհանուր կետեր:

Ինչ վերաբերում է Բաքու-Ջեյհան նավթամուղին, ապա ինչպես լրագրողներին հայտարարել էր Թուրքիայի նախագահը, այնպես էլ Ռոբերտ Քոչարյանը չբացառեց, որ եթե ղարաբաղյան հարցը լուծում ստանա, ապա Հայաստանն էլ իր մասնակցությունը կարող է ունենալ այդ նախագծին:

Ամեն դեպքում, հայկական կողմը քննարկումների ժամանակ այդ հարցը չի բարձրացնում, քանի որ դա միանգամից կհանգեցնի նրան, որ Ղարաբաղի հարցի հետ կսկսվեն քննարկվել նոր գործոններ, որոնք դժվար թե հայկական կողմի համար բարենպաստ պայմաններ ստեղծեն:

ՀՀ նախագահը խորհուրդ տվեց այդ ծրագրի մասին խոսելիս նայել տարածաշրջանի քարտեզին...

Արդյոք Հարավային Կովկասում տարածաշրջանային անվտանգության համակարգի ստեղծման առաջարկը, որ արեց ՀՀ նախագահը ԵԱՀԿ գագաթաժողովում, չի՞ հակադրվում ԱՊՀ անվտանգության համակարգին: Այս հարցին ի պատասխան Ռ. Քոչարյանը նշեց, որ ԱՊՀ-ի շրջանակներում նման համակարգ չկա, քանի որ Վրաստանն ու Ադրբեջանը դուրս են եկել դրանից: Այսօր միայն գործում է քվոտաների սկզբունքը, որը, ըստ էության, անվտանգության համակարգ չի կարելի համարել: Խոսքը գնում է առանձին, տարածաշրջանային անվտանգության համակարգի մասին, եւ, նախագահի կարծիքով, այս առաջարկությունը ուսումնասիրության կարժանանա: Խոսքը ոչ միայն Հարավային Կովկասի երեք, այլ տարածաշրջանի բոլոր պետությունների մասին է: Հակառակ պարագայում, ըստ Ռոբերտ Քոչարյանի, տարածաշրջանը կարող է հայտնվել նոր բաժանարար գծերի եզրին:

Արամ Սարգսյանը երկուշաբթի...

Սկիզբը էջ 1

Ո՞ւր է Հայաստանի սոցիալ-տնտեսական զարգացման եռամյա ծրագիրը

Վազգեն Սարգսյանը խորհրդարանին չներկայացրեց դասական իմաստով կառավարության ծրագիր, ներկայացված փաստաթուղթը, նրա իսկ խոսքերով, գործունեության նախագիծ էր, ավելի շուտ՝ հունիսի դրությամբ Հայաստանի տնտեսության անկումային իրավիճակի սթափ գնահատական, ուր դեղատոմսերը տակավին ուրվագծվում էին: Վազգեն Սարգսյանն առաջին անգամ խոստացավ ԱԺ-ին եւ հասարակությանը մշակել Հայաստանի զարգացման միջնաժամկետ տնտեսական ծրագիր: Միջազգային ֆինանսական կազմակերպությունները՝ ՀԲ-ն եւ ԱՄՀ-ը, այս խոստումը հավանեցին դրական ազդանշան, եւ պատահական չէ, որ Վազգեն Սարգսյանին հաջողվեց բավական արագ սեղմել մինչ այդ հետաձգվող ավելի քան 50 մլն դոլարի երկու վարկերը՝ SAC-ը եւ ESAF-ը, որն էլ նրան թույլ տվեց տնտեսական որոշ աշխուժացում ապահովել: Վազգեն Սարգսյանը նաեւ սրբագրեց Արմեն Դարբինյանի ներկայացրած բյուջեի նախագիծը, որը ենթարկվեց յուրօրինակ սեկվեստրի, համահարթվեց: Միջազգային վարկատու կազմակերպություններին առաջին անգամ պաշտոնապես խոստացվեց, որ Հայաստանն այսուհետ ունենալու է իրատեսական մեկ բյուջե եւ ոչ թե երկու փաստաթուղթ, որոնցից մեկը մնալու է թղթի վրա գրված օրենք, իսկ մյուսն իրականություն է դառնալու սեկվեստրային բյուջեի կարգավիճակով: 2000 թ. մեզ անհրաժեշտ բյուջեի դեֆիցիտի ծածկման մոտ 40 մլն դոլարն ուղղակի կախման մեջ է միջնաժամկետ տնտեսական ծրագրից: Այսօր Հայաստանում է գտնվում ԱՄՀ-ի պատվիրակությունը, որին միացել է նաեւ ՀԲ ներկայացուցիչը, որոնք կամենում են ծանոթանալ այդ ծրագրերին եւ ճշտել, թե ուր են ուղղվելու իրենց գումարները: Մինչեւ 2000 թ. պետբյուջեի հաստատվելը գումարների չափի ճշտումը Արամ Սարգսյանը պետք է կարողանա նաեւ համոզել վարկատուների կազմակերպություններին Հայաստանին տրամադրել SAC-3-ի վերջին չափաբաժինը՝ 25-28 մլն, որպեսզի անցնցում փակենք այս տարին:

Օրվա հրամայականը՝ չբարձրացնել հարկերը, բայց դեֆիցիտը ծածկել

Նոր վարչապետն իր առայժմ միակ՝ նոյեմբերի 10-ի ԱԺ հրապարակային ելույթում անդրադարձավ 2000 թ. պետբյուջեին եւ իր տնտեսական ռազմավարությանը: Առաջին խոստումը, որ նա տվեց, հարկերը եւ պարտադիր մյուս վճարներն այլեւս չբարձրացնելն է. «Կառավարությունը չի ավելացնի հարկերի եւ այլ պարտադիր վճարների մեծությունը, այլ կձեռնարկի հարկերի եւ հավաքելիությունների համակարգի պարգեցման միջոցառումներ», սակայն նա միաժամանակ շեշտեց. «Օրվա հրամայականն է բյուջեի դեֆիցիտի ծածկումը»: Այսուհետ, կառավարությունը պետք է խուսանավի երկու խութերի միջեւ: Չմոռանանք, որ Վազգեն Սարգսյանն իրեւ առաջին քայլ ստիպված եղավ բարձրացնել բենզինի եւ ծխախոտի հարկային դրույքաչափերը, որի արդյունքը, ցավոք, տնտեսության վրա բացասական ազդեցություն գործեց, եւ մի մաս բյուջետային մուտքերի աննշան ավելացումից հետո սկսեց գործել հակառակ տրամաբանությունը: Այսօր 20 լ բենզինն արժե 4600-4800 դրամ, իսկ ամենաէժան ծխախոտը՝ 100 դրամ եւ ավելի: Մեջբերենք նաեւ ապագա բյուջեին վերաբերող վարչապետի առաջին բնորոշումները. «2000 թ. բյուջեն կառուցված է կոշտ տրամաբանությամբ, եկամուտներն իրատեսական են, ենթակա կատարման, դրանց հավաքագրումը չպետք է արգելքներ ստեղծի տնտեսավարողների համար: Բյուջեով նախատեսված ծրագրերը պետք է լինեն իրատեսական»: Իրատեսությունն այն է, ինչն այլընտրանք չունի: Հետեւաբար Արամ Սարգսյանը պետք է գտնի այն ոլորտները, որոնց բյուջետային ֆինանսավորումը համապատասխանում է իրատեսությանը կամ ժամանակի հրամայականին: Փաստենք, որ Վազգեն Սարգսյանը, բյուջեի սեկվեստր կատարելով, 3 մլրդ կրճատեց ուժային նախարարություններից՝ 2 մլրդ ՊՆ-ից, 1-ը՝ ՆԳ եւ ԱԱ-ից: Նա կարող էր իրեն թույլ տալ նման քայլ: Բանակը, ոստիկանության եւ անվտանգության կառույցները շարունակում են մնալ Հայաստանի համար առաջնահերթ եւ նրանց ֆինանսավորումը չափազանց կարեւոր է, բայց այդ ֆինանսավորումը պետք է լինի արդյունավետության սահմաններում: Ցավոք մինչեւ Վազգեն Սարգսյանը ոչ ոք չէր համարձակվում կրճատել եւ որոշել դրանց նվազագույն անհրաժեշտ ֆինանսավորման չափը: Արամ Սարգսյանի գնահատմամբ. «Բնակչության մի ստվար զանգվածի կենսամակարդակն աղքատության շեմից ցածր է», ասել է թե՝ մեր բյուջեի առանց այն էլ աղքատիկ՝ իրատեսական եկամուտները պետք է ուղղվեն դեպի հստակ որոշված առաջնահերթություններ:

Նոր վարչապետը խոսեց նաեւ Հայաստանի սոցիալ-տնտեսական զարգացման եռամյա ծրագրի մասին, բայց նշեց, որ պետք է շարունակել այդ ծրագրի վրա կատարվող աշխատանքը: Մինչեւ դեկտեմբեր մնացել է 11 օր, իսկ դեկտեմբերին այդ ծրագիրը պետք է պատրաստ լինի, որպեսզի ամբողջանա նաեւ 2000 թ. պետբյուջեի նախագիծը եւ միջազգային ֆինանսական կազմակերպությունների հետ վերջնականապես ճշգրտվեն բյուջեի դեֆիցիտի ծածկման արտաքին աղբյուրները: Իսկ ներքին աղբյուր՝ կարող է ծառայել կոռուպցիայի դեմ պայքարը, որ սկսելու էր Վազգեն Սարգսյանը: Արամ Սարգսյանը խոստացավ, որ չի շեղվելու կոռուպցիայի դեմ ուղղված կուրսից. մինչեւ 2000 թ. մայիսը կարվեն ինչ-ինչ վճռական քայլեր, եւ պատրաստ կլինի կոռուպցիայի դեմ պայքարի ծրագիրը: Ստվերային տնտեսության մեջ իրոք բավականաչափ գումարներ կան. «Բազմաթիվ պետական կառույցներ բաղված են կաշառակերության մեջ», Արամ Սարգսյանի այս գնահատականը շատ ավելի իրատեսական է, քան Վազգեն Սարգսյանի հրապարակային մի պնդումը, թե ստվերային ոլորտում գտնվող եկամուտների մասին խոսակցությունները չափազանցված են:

ԱԺ-ն հավանության կարժանացնի վարչապետի ներկայացրած ցանկացած գործունեության ծրագիր, բայց պետբյուջեի նախագծի քննարկման ընթացքում պետք է երեւան կգան քաղաքական ուժերի տարաձայնությունները: Խորհրդարանական ոչ մի ուժ չի ցանկանա իր վրա վերցնել ավելորդ պատասխանատվություն ժողովրդի դժգոհության առջեւ, հատկապես որ իշխանության վերադասավորումը ոչ միայն բացառված չէ հոկտեմբերի 27-ից հետո, այլ դեռեւս նոր է սկսվում: Արամ Սարգսյանին լուրջ փորձություններ են սպասվում: Անգամ ՀԺԿ շրջանակներում խոսում են կառավարության «այնքանով-որքանով պաշտպանելու» սկզբունքի մասին:

Վթարից զոհվել են երկու քաղաքացի

Նոյեմբերի 19-ին, առավոտյան ժամը 5-ի սահմաններում՝ Խանջյան-Թումանյան փողոցների հատման մասում, Վազ 2106 մակնիշի 61 Ս. Ս. 973 պետհամարանիշի մեքենան բարձր արագությամբ անցել է տրամվայի գծերը, բախվել Գետառ գետի պատին, հարվածել «մազե» կամրջի բազրիքին ու գլորվել գետը: Մեքենայում գտնվող վարորդը եւ մեկ ուղեւոր (որի ինքնությունն առայժմ ճշտվում է) տեղում մահացել են: Մեքենայում հայտնաբերվել է Չինգիզ Պավելի Վասիլի վարորդական վկայականը, որը հետագայում պարզվել է, որ մահացած վարորդ՝ Չինգիզ Անդրեյ Պավելի (ծնված 1975 թվին, ապրում է Արաբկիր 39, տուն 26 հասցեում, Ռուսաստանի քաղաքացի է) հայրն է: Անմիջապես դեպքի վայր են ժամանել քաղաքի պետավտոտեսչության բաժնի պետ պրն Օհանյանն՝ օպերատիվ քննչական խմբով, նաեւ արտակարգ իրավիճակների վարչության աշխատակիցները:

Մ. Մ.

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակության Ը տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ
Երեւան 375010, Հանրապետության 47
ֆաքս 529353, AT&T (3742) 151065,
e-mail INTERNET azg2@arminco.com
Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635
Խմբագիր
ՊԱՐՈՅՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ / հեռ. 529221
Տնօրէն
ՀՐԱՅՐ ԶՕՐԵԱՆ / հեռ. 562883
Համակարգչային ծառայություն / 562941
Apple Macintosh
համակարգչային շարվածք «Ազգ» թերթի
Յղումը «Ազգին» պարտադիր է
Նյութերը չեն գրախոսվում ու չեն վերադարձվում
«AZG» DAILY NEWSPAPER
Editor-in-chief
H. AVEDIKIAN / phone 521636
47 Hanrapetoutian St.,
Yerevan, Armenia, 375010

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

ընթացիկ

– Բանակչությունը հոգնել է այլեւայլ քարոզչություններից եւ այլեւս հավատ չի ընծայում դրանց: Այս առումով ո՛ր ուղղությամբ պիտի տարվի բանակային քարոզչությունը, որպեսզի հասնի ճիշտ նպատակետին. չափից դուրս չգովերգի եւ չքարկոծի, սակայն արթնացնի պարտքի զգացումը եւ լինի հնարավորինս անկեղծ:

– Բանակային ամենաներգործուն քարոզչությունն ազատագրված հողն է: Բառերով պաճուճված քարոզչությունից բոլորս էլ հոգնել ենք: Հարցը բանակին գովաբանելու կամ պարսավելու մեջ չէ: Բանակն ուզում է, որ ժողովուրդն իրեն հասկանա, իր լավն ու վատը տեսնի այնպես, ինչպես իր զավակի, արյունակցի լավն ու վատն է տեսնում: Մայրն իր որդու շլության վրա երբեք չի չարախնդում. ասում է՝ իմ որդին խորաթափանց հայացք ունի:

Բանակային քարոզչության ելակետը պարզ է ու շիտակ. ասում է՝ ինքդ քեզ սիրիր:

– Տարիներ ի վեր բանակային խնդիրները մի չգրված օրենքով եղել են փակ եւ լուսաբանման ոչ ենթակա ոլորտ, իսկ ինչն էլ լուսաբանվել է՝ կարգախոսային բնույթ է կրել: Սակայն լռությամբ ցավոտ հարցեր չես լուծի...

– Իհարկե, չես լուծի: Բայց համաձայն չեմ, որ բանակային խնդիրները թաքցրել ենք հասարակությունից: Վազգեն Սարգսյանն արեց ամենը, որ բանակը բացվի հասարակության առջեւ: Եվ բացվեց՝ իր ուժով եւ իր արատներով: Պարզապես ամեն մարդ բանակն ընկալեց իր սրտի չափով: Զորամասերում հայտարարվեցին «բաց դռների» օրեր: Ծնողները շաբաթական մեկ օր հնարավորություն ստացան ծանոթանալու զավակ-զինվորների ծառայության պայմաններին, շփվել հրամանատարների հետ: Լրագրողների հետ եւս կազմակերպվում էին բաց, «յուրայինների» զրույցներ, որոնց ընթացքում պաշտպանության նախկին նախարարը երբեմն նույնիսկ գաղտնիքներ էր վստահում՝ խնդրելով, որ չհրապարակվեն: Սակայն դրանք ոչ միայն հրապարակվում էին, այլեւ՝ սխալ մեկնաբանվում: Մի անգամ Վազգեն Սարգսյանը մի լրագրողուհու թույլատրեց մասնակցել ռազմական կոլեգիայի կարեւոր օրակարգով նիստերից մեկին, շարժելով կադրային սպաների դժգոհությունը: «Թող իմանան, թե ինչ է կատարվում բանակում», պնդել էր նա: 6-7 ժամ ձգված կոլեգիայի նիստից լրագրողուհին յուրացրել էր միայն այն, որ այսինչ գեներալի թշերը կարմիր են, այսինչ գեներալին, ինչպես երեւում էր, չէին սիրում... Եվ մնացյալն էլ այս ոգով:

Ինքս էլ լրագրող եմ եւ գիտեմ սենսացիոն ինչ-որ բան հաղորդելու գայթակղության հաճույքը, գիտեմ ճշմարտության արժեքը, գիտեմ նաեւ լուն ուղտ սարքել: Լրագրող լինելուց առաջ մենք մեր ազգային շահերի պաշտպանն ենք: Երբեմն, հանգամանքների թելադրանքով, ակնկալում ես ոչ միայն ճշմարիտ խոսք... Պարզապես պիտի ունենաս կառուցողական եւ ոչ թե ավերելու մտայնությամբ տառապող մտածողություն: Մենք բոլորս էլ բանակի «ներսում» պիտի լինենք՝ անկախ մեր բնակության վայրից, տարիքից, սեռից: Այնինչ վերջերս կարծես թե շատացել էին բանակին հենց «դրսից» նայողները:

– Ո՞ւմ նկատի ունեք:

– Նկատի ունեմ այն քաղաքական ուժերին, որոնք բանակին ոչ հեռու անցյալում հորդորում էին հեռվից դիտել, թե ինչպես է գլխատվում պետությունը, նրանց, ովքեր միջազգային տերմինաբանությունը մեջտեղ բերելով՝ հնչեղ բառեր են շռայլում, իբր իրենք ժողովրդավար են եւ Սահմանադրության հավատարիմ ծառան. կարծես Մարսից են իջել եւ չգիտեն, թե Հայաստանն ինչպիսի աշխարհագրական դիրքում է, թե այս եղած-չեղած խաղաղությունն ինչ գնով է ձեռք բերվել: Կարծես չգիտեն պետության եւ բանակի առանձնահատկությունները մեր դեպքում, չգիտեն, թե Վազգեն Սարգսյանն ով էր այս պետության ու բանակի համար: Նկատի ունեմ նրանց, ովքեր Կարեն Դեմիրճյանի ու Վազգեն Սարգսյանի բացակայությամբ քաղաքական դաշտն անտեր ու բաց են կարծում եւ շտապում են հերկել՝ ցանելով բառեր, որոնց դառը պտուղներն, ավաղ, ժողովուրդն ու բանակն են քաղելու:

«Հոկտեմբերի 27-ին բանակն, այո՛, պիտի ասեր իր ծանրակշիռ խոսքը»

Հարցազրույց պաշտպանության նախարարության լրատվության եւ քարոզչության վարչության պետ Վրեժ Իսրայելյանի հետ

– Քաղաքականության հանդեպ համակրա՞նքն է պատճառը, որ, օրինակ, բանակային միակ հեռուստահաղորդումը՝ «Զինուժը», մինչ այսօր խուսափել է երկրի քաղաքական անցուդարձերը լուսաբանելուց:

– Վախենում եմ «քաղաքականություն» բառն իսկ արտասանելուց. մեկ էլ տեսար զինվորականներին վերստին մեղադրեցին, թե «ուրիշի կալվածքը զավթելու» ցանկություն ունեն: Բանակն իր առաքելությունն ունի՝ պաշտպանել երկրի սահմանները, այս առաքելությունը լուսաբանելու սահմաններում էլ պիտի տեղավորվի բանակային քարոզչությունը:

Բայց կա նաեւ մեկ այլ ճշմարտություն. Հայաստանի քաղաքականությունը կռվում է մարտադաշտում: Ի՞նչ է, քաղաքականությունն իր արյամբ ձեւավորողը պիտի սառնասրտորեն դիտի՞, թե այդ քաղաքականության հետ ինչպես են «քարկտիկ» խաղում մի քանի հոգանոց կուսակցությունների բառասացները: Զինվորն, ավելի քան որեւէ մեկը, այս երկրի տերն է: Ինչ վերաբերում է մեզ՝ բանակային քարոզչություն իրականացնողներիս, ապա անիմաստ է քաղաքականությանն անդրադառնալը, եթե չունես մեկնաբանելու իրավունք, եթե սոսկ արձանագրելու ես փաստերը:

– Կցանկանայի մեջբերել Վազգեն Սարգսյանի հանրահայտ միտքը. «Նախընտրելի է, որ բանա՞կը մասնակցի քաղաքականությանը, թե՞ Նախարարը մուտք գործի քաղաքականություն»: Ըստ ձեզ բանակն, այնուամենայնիվ, պիտի միջամտի՞ քաղաքականությանը:

– Իրավիճակն ու հանգամանքները հաշվի առնելով, հոկտեմբերի 27-ին բանակի հրապարակած հայտարարությունն ավելի քան հասկանալի եմ համարում: Ցանկացած այլ երկրում, եթե այսօրինակ ողբերգություն կատարվեր, նման հայտարարություն չէր էլ պահանջվի, հրաժարականների հարցը կլուծվեր ինքնաբերաբար: Բայց մենք որեւէ երաշխիք չունեինք, թե մեր լռությանը կհետեւի ճիշտ հանգուցալուծումը: Իսկ մենք դառը փորձ ունեինք. հիշենք Արծրուն Մարգարյանի եւ Վահրամ Խորխոռունու սպանությունների առիթով բանակի արած նույնօրինակ հայտարարությունները: Այսպիսով, բանակն ասաց իր ծանրակշիռ խոսքը: Խոսք, որը մեզ փրկեց գուցե շատ ավելի մեծ չարիքներից:

Համոզված եմ, քաղաքականությունը զինվորականներիս համար այն անմատչելի ոլորտն է, որի մեջ «թաթախվելն» ամենեւին էլ հաճելի չէ: Ինչպես քիչ առաջ տեղին մեջբերեցիք, Վազգեն Սարգսյանն ինքը ճիշտ ժամանակին եկավ քաղաքականություն, որպեսզի իր ստեղծած բանակը հեռու պահի այդ «հոգսից»: Եվ հանկարծ բանակը վկան դարձավ այն փաստի, որ պետությունը մեկ հարվածով գլխատված է, իսկ Վազգենը չկա: Իրերի դրությունն այս կտրվածքով եւ մեր զինվորականներիս տեսանկյունից գնահատելիս, կարծում եմ, կհասկանաք, որ եթե հայտարարությունն ու միջամտությունը նույն որակի հասկացություններ են, ուրեմն՝ այո, բանակը պիտի միջամտեր: Շնորհիվ պաշտպանության նախարար Վաղարշակ Հարությունյանի ողջամտության՝ այդ միջամտությունն ընթացավ խիստ քաղաքակիրթ հունով:

ԱՆՈՒՇ ԲԱԲԱՅԱՆ

ԱՍՈՒԼԻՍՆԵՐ

«Կորչե՛ն կապիտալիստները, կեցցե՛ սոցիալիզմը»

Մոտավորապես սա է «Արմենիա» հյուրանոցի արհկոմի կոչը

«Արմենիա» հյուրանոցի կոլեկտիվի, ավելի շուտ, նրա արհմիության նախագահի ու կոլեկտիվի մոտ 10-15 անդամների հրավիրած ասուլիսը, նրանում հնչած կոչերը, գնահատականներն ու բնութագրումները մեկ անգամ եւս ապացուցեցին, որ մեր հասարակությունում կարծրացած հին մտածելակերպն ու կաղապարվածությունը դեռ երկար ժամանակ կխանգարեն մեր ժողովրդին նայելու առաջ ու զարգանալու այնպես, ինչպես ողջ աշխարհն է զարգանում:

«Սեփականատերերը, մանավանդ դրսից եկած, չեն կարող որեւէ լավ բան ցանկանալ ներսի աշխատողներին: Նրանք գալիս են մեզ աշխատեցնելու, էժան աշխատուժը օգտագործելու», «մեր երկիր են ներմուծվում ինվեստոր անունով միլիոնատերեր, որոնք ճնշում ու կեղեքում են մեր ժողովրդին», «այն օրից, երբ հասարակարգը փոխվեց եւ «Արմենիան» անցավ կապիտալիստների ձեռքը, մի բան հասկացանք, որ նոր տերերին բնավ ձեռնտու չէ արհմիութենական կոմիտեն եւ նախագահը»: Սրանք արհմիության նախագահ Վիգեն Ղազարյանի, բարմեն Համլետ Առաքելյանի խոսքերն են: Ելույթներից ստացված ողջ տպավորությունն այնպիսին էր, որ «Արմենիա» կոլեկտիվը անընդհատ նյութական ու բարոյական «դիսկրիմինացիայի» է ենթարկվում «Արմենիայի» նոր սեփականատերերի ու կառավարիչների կողմից:

Ասուլիսին զուգահեռ մի ասուլիս էլ հրավիրել էր «Արմենիայի» տնօրենությունը՝ պարզաբանելու ու հերքելու արհմիության հայտարարությունները: Այս երկու «սուպեր-ասուլիսներում» հնչած մեկնաբանությունների, կարծիքների համադրման ու, ընդհանրապես, հյուրանոցի շուրջ բարձրացված աղմուկի, մեր հասարակության մեջ առկա տրամադրությունների ու ներդրումային ծրագրերի վրա դրանց անմիջական ազդեցության մասին **«Ազգը»** կգրի առաջիկայում: Տեղեկացնենք, որ այսօր հյուրանոցի «գործադուլային կոմիտեն» նախատեսում է բողոքի ցույց:

Գ. Մ.

ՏԱՐԵՐՔ

Փոթորիկը շրջանցեց Երեւանը, սակայն վնասեց Գորիսին եւ Կապանին

Հոկտեմբերի 27-ից հետո ծավալված քաղաքական փոթորիկը մի կերպ խաղաղվեց, հիմա էլ բնությունն է «ստուգում» մեր նյարդերը: Երեկ Երեւանում լուրեր էին պտտվում, թե աննախադեպ ուժգնության մի փոթորիկ 35 մ/վրկ արագությամբ մոտենում է մայրաքաղաքին: Նույնիսկ եղանակային «գրոհի» ճշգրիտ ժամն էր նշվում՝ ցերեկվա ժամը 3-ը: Օրն առավոտից քամոտ էր, սակայն օդային հոսանքների արտասովոր «շարժեր» ոչ մինչեւ ժամը 3-ը, ոչ էլ ժամը 3-ից հետո չնկատվեցին: Հայհիդրոմետվարչության պետ Գենադի Կոչոյանը, «Ազգի» հարցին պատասխանելով, այդ առթիվ հրահանգումն անհիմն համարեց (առավոտից վարչության հեռախոսները գերբեռնված էին), տարածված լուրերը եւ դրանց ծագումն՝ անհասկանալի: Խուճապի պատճառ չկա, հավաստեց նա. քամու ուժեղացումը (Երեւանում՝ 5-10 մ/վրկ, Երեւանից դուրս՝ տեղ-տեղ 16-20 մ/վրկ, լեռնանցքներում հնարավոր է 25-30 մ/վրկ արագությամբ), որ դիտվել է նախորդ երկու օրը եւ կարող է շարունակվել այսօր, սովորական երեւույթ է մեր տարածաշրջանի համար, պարբերաբար կրկնվում է գրեթե ամեն ամիս եւ արտառոց համարվել չի կարող: Նման դեպքերում պարզապես պետք է անվտանգության համապատասխան միջոցներ ձեռնարկել,

գերագույն զգացողություն հանդես բերել շինհրապարակներում, ամրացնել խախուտ տանիքները, պատշգամբներն ազատել ավելորդ իրերից եւ այլն:

Հիդրոմետվարչությունը եղանակային կտրուկ փոփոխությունների հատուկ սխեմա է կիրառում, համագործակցում է միջազգային հիդրոմետհամակարգի հետ եւ, վերլուծելով ու համադրելով ստացված տվյալները, անմիջապես իրազեկում է կառավարությանը եւ արտակարգ իրավիճակների վարչությանը եւ բնակչությանը սպասվող «սուր զարգացումների» մասին (նկատենք, որ զանգվածային լրատվամիջոցներին այդօրինակ տեղեկություններ հազվադեպ են հասնում): Քամու ուժգնացումն օդային ցիկլոնների եւ «անտիցիկլոնների» բախման հետեւանք է, պայմանավորված է տաք եւ ցուրտ մթնոլորտային ճակատների հերթափոխով: Ներկայումս Հայաստանը տաք մթնոլորտային ճակատի գոտում է, սակայն այդ վիճակը երկար չի տեւի: Օդի միջին ջերմաստիճանը (9-9,5°C) տարվա այս ժամանակահատվածի համար բավական բարձր է, «նորմայից» գերազանցում է մոտ 4 աստիճանով: Բարձր ջերմաստիճանային ռեժիմը կպահպանվի նաեւ այսօր, սակայն վաղվանից տեղի կտա. նոյեմբերի 21-ից կցրտի, եւ նոյեմբերի վերջին տասնօրյակը կանցնի «բնականոն» ջերմային ռեժիմում՝ օդի մոտ 5 աստիճան ջերմաստիճանի պայմաններում: Պրն Կոչոյանի դիտարկումներով, խուճապի աղբյուրը... դպրոցական համակարգն է. Երեւանում սպասվող փոթորկի վերաբերյալ տեղեկատվությունը, որքան էլ զարմանալի է, հենց դպրոցներից է արտահոսել: Դպրոցներից շատերն ընդհատել են պարապմունքները, երեխաներին «հեռատեսորեն» տուն ուղարկել: Նույնիսկ քաղաքապետն է զանգահարել հիդրոմետվարչության պետին՝ փորձելով ճշտել «փոթորկալից» լուրը:

Սակայն «Նոյյան տապան» գործակալության հաղորդագրությունից պարզվում է, որ առանց կրակի ծուխ, այնուամենայնիվ, չի լինում. երեկ «առավոտյան ժամը 4-ից Քաջարանում սկսված վրկ-ում 20 մ արագությամբ ուժեղ քամին զգալի վնաս է հասցրել քաղաքին: Սյունիքի մարզպետարանի ստեղծած օպերատիվ խումբը, Քաջարանի քաղաքապետարանի հանձնաժողովը եւ արտակարգ իրավիճակների մարզային վարչության աշխատակիցները ճշտում են վնասները: Մարդկային զոհեր չկան, սակայն քամին քշել-տարել է քաղաքի բնակելի շենքերի, ուսումնական հաստատությունների տանիքները, արմատախիլ արել ծառեր, դադարեցվել է Զանգեզուրի պղնձամոլիբդենային կոմբինատի աշխատանքը»:

Հաղորդագրությունից տեղեկանում ենք, որ Գորիսում առավոտյան ժամը 5-ից նույնպես մոլեգնել է քամին (վրկ-ում 30 մ արագությամբ)՝ պոկելով շենքերի տանիքներ եւ կոտրելով ապակիներ, հոսանքազրկելով բնակավայրեր (պահպանվել է միայն կենսապահովման օբյեկտների էներգամատակարարումը): Չի բացառվում, որ տուժել են Հայաստանի նաեւ այլ բնակավայրեր:

Այնպես որ հիդրոմետվարչության պետի փիլիսոփայական հանդարտությունը, առավել եւս եղանակային անակնկալներին արագորեն արձագանքելու եւ համապատասխան ծառայություններին ժամանակին իրազեկելու վերաբերյալ հավաստիացումները, թվում է, մի քիչ չափազանցված են:

ԼԻԼԻԹ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

ինտեգրացիա

Փոս է ճանապարհը դեպի Առեւտրի համաշխարհային կազմակերպություն

«Մինչեւ տարեվերջ անդամակցելու ենք», համոզված են ՀՀ իշխանությունները

Հույսն, իհարկե, մեռնում է վերջինը, բայց իրականությունն այնքան էլ լավատեսություն չի ներշնչում

Արդեն մեկ տարուց ավելի մեր ականջներն անընդհատ լսում են ՀՀ իշխանությունների հետեւյալ արտահայտությունը «Ավարտին է մոտենում Առեւտրի համաշխարհային կազմակերպությանը Հայաստանի անդամակցության գործընթացը»: Իսկ մի քանի տարի շարունակ, 1993 թվականից սկսած, երբ Հայաստանը ԱՊՀ մյուս երկրների հետ մտավ գերհզոր այդ կազմակերպությանն անդամակցելու դժվարին գործընթացի մեջ, իրար հաջորդող իշխանություններն ու կառավարությունները, որոնց նախընտրական հենքերի ու ծրագրերի անբաժանելի մասն է կազմում ԱՀԿ-ին ՀՀ անդամակցության խնդիրը, պնդում ու համոզում են, որ Հայաստանն անդամակցելու ամենամեծ հնարավորությունն ունեցող երկիրն է ու ամենահավանական առաջին անդամը ԱՊՀ-ում (առաջինները Ղրղզստանն ու Վրաստանն են այսօրվա դրությամբ): Ինչպես ասում են՝ հույսը լավ բան է եւ մեռնում է վերջինը, բայց իրականությունն այնքան էլ լավատեսություն չի ներշնչում: Իսկ իրականությունն այսպիսին է՝ եթե Հայաստանը չհասցնի մինչեւ տարեվերջ ընդունել ԱՀԿ անդամ-երկրների հետ երկկողմ ու բազմակողմ բանակցություններում առաջադրվող մի քանի պայմաններ, իսկ ավելի կոնկրետ՝ չընդունի ԱՀԿ-ի պայմանները բավարարող մի շարք օրենքներ ու որոշումներ, հունվար ամսին արդեն կմտնի ԱՀԿ բանակցային նոր ռաունդի մեջ ու ստիպված կլինի սպասել եւս 3-4 կամ գուցե 10 տարի:

Խնդիր չկա՞, թե՞ իրականում կա

Իհարկե, նախօրոք գուշակումներ անելը լավ գործ չէ, բայց, ստիպված ենք ահազանգել, որ, ըստ **«Ազգի»** հավաստի տեղեկությունների, ԱՀԿ-ին ՀՀ անդամակցության գործընթացը կարծես թե մտել է փակուղի, որը կարող էր եւ չլինել, եթե չլիներ հոկտեմբերի 27-ը: Մինչ այդ օրը Վ. Սարգսյանի կառավարությունը, հոկտեմբեր ամսից սկսած, օպերատիվ կերպով ձեռնամուխ էր եղել վերոհիշյալ օրենքների ընդունմանն ու ԱԺ-ի հաստատմանը ներկայացնելու գործին: Մշակվել էր ժամանակացույց, ըստ որի կառավարության յուրաքանչյուր նիստում հաստատվում ու ընդունվում էր մեկ կամ երկու օրենքի կամ օրենքում փոփոխություն կատարելու նախագիծ ու ուղարկվում ԱԺ: Վերջինս էլ իր հերթին ստանձնել էր դրանք հնարավորինս արագ վավերացնելու պարտականությունը: Խնդիրը կոնկրետ էր, պահելը անդառնալի, եւ մինչեւ տարեվերջ Հայաստանը ԱՀԿ քարտուղարությանը պետք է ներկայանար արդեն իսկ ընդունված մոտ երկու տասնյակ օրենքների փաթեթով: որով էլ թերեւս պետք է ավարտվեր անդամակցության գործընթացի վերջին փուլը: Այս կարեւորությունից ելնելով էլ արվում էր հնարավոր ամեն ինչ տեղավորվելու ժամկետացանկի մեջ: Մի խոսքով, ամեն ինչ կարծես թե ընթանում էր նորմալ հունով, սակայն, ինչպես ասում են՝ շաբաթն ուրբաթից շուտ եկավ, եւ ԱԺ հայտնի իրադարձությունների պատճառով կորսվեց 2-3 կարեւոր շաբաթ: Եթե դեռ մինչեւ հոկտեմբերի 27-ն էլ կասկածելի էր, թե Հայաստանը կհասցնի ավարտել օրենսդրական փաթեթի ընդունումն ու բանակցությունների հաջող ավարտը, ապա այսօր այդ կասկածներն ավելի մեծ են: Մանավանդ, եթե նկատի ունենանք ՀՀ արդյունաբերության եւ առեւտրի նախարարի վերջին նշանակումը: Պարզվում է, որ ԱՀԿ-ին ՀՀ անդամակցության գործընթացի համակարգման համար կոչված նորանշանակ նախարար Կարեն Ճշմարիտյանը մոտ մեկ տարի առաջ ազատվել է այդ նույն նախարարության փոխնախարարի պաշտոնից ԱՀԿ-ին ՀՀ անդամակցության գործընթացը տապալելու համար:

Գործընթացի իրական վիճակի մասին ԱՀԿ անդամակցության գրասենյակից **«Ազգին»** տեղեկացրին, որ կառավարությունն արդեն հաղթահարել է անցումային պահը, բավականին փափուկ, եւ եթե գործընթացը շարունակվի բնականոն հունով, նույն արագությամբ ու վճռականությամբ, ապա հավանական է, որ գործը մինչեւ տարեվերջ կհասցվի իր վերջնական ավարտին, ու Հայաստանը մինչեւ 2000 թվականի սկիզբը կհասցնի դառնալ ԱՀԿ անդամ: Ըստ գրասենյակի գործադիր տնօրեն Արա Հակոբյանի, նոյեմբերի վերջին, դեկտեմբերի սկզբին Սիեթլում տեղի կունենա ԱՀԿ համաժողով, որով կդրվի կազմակերպության նոր բանակցային ռաունդի սկիզբը: ՀՀ գերխնդիրը նոր ռաունդում որպես անդամ երկիր ներկայանալն է, հակառակ դեպքում ԱՀԿ մոտ 140 անդամ երկրները, բանակցելով իրար հետ, հնարավոր է, որ երկրորդ հազարամյակին ընդառաջ նոր պայմաններ ու պահանջներ առաջադրեն անդամակցող երկրներին, ստիպելով նրանց վերանայել մինչ այդ կատարված ողջ ծավալուն աշխատանքն ու սկսել զրոյից: Իսկ այդ ամբողջ բանակցային գործընթացը պահանջում է տարիների ջանքեր ու ներդրումներ: Ասել է թե ԱՀԿ-ն որեւէ երկրի տալիս է անսահմանափակ հնարավորություններ, սակայն միաժամանակ դռները բացում է այն երկրների առջեւ, որոնք ընդունում են իր խաղի կանոնները: Այսօրվա դրությամբ, ըստ Ա. Հակոբյանի, ԱՀԿ հիմնական պահանջները հաղթահարված են, մասնավորապես, միջազգային ազատ առեւտրի կարգավորման հիմնական ելակետերից մեկը համարվող մաքսատուրքերի դրույքաչափերի հարցը: ԱՀԿ-ի սահմանած առավելագույն տոկոսը 15-ն է, իսկ ՀՀ օրենսդրությամբ ներկայիս մաքսատուրքերը չեն գերազանցում 10 տոկոսը: Գրեթե հաղթահարված են նաեւ անդամ երկրների հետ երկկողմ բանակցություններում առաջացող խնդիրները, իսկ բազմակողմ բանակցությունները, ի վերջո, հանգեցնում են անհրաժեշտ օրենքների ընդունմանը կամ եղածների համապատասխանեցմանը եվրոպականին: Մի խոսքով հիմնական խնդիրը օրենքների փաթեթն է:

ԱՀԿ պահանջներն ու ՀՀ չարչրկված օրենսդրական փաթեթը

Պահանջվող անհրաժեշտ բոլոր օրենքները բխում են ԱՀԿ նպատակներից: Որո՞նք են դրանք: Այսօր ամբողջ աշխարհում տեղի է ունենում տնտեսական գլոբալիզացիա եւ ինտեգրացիա, իսկ ԱՀԿ-ն դրանք կարգավորող կարեւոր օղակներից մեկն է: Կազմակերպության հիմնական նպատակներից մեկն առեւտրի ազատականացումն է: Անդամակցությունը տալիս է բազմաթիվ իրավունքներ ու պարտականություններ արտաքին առեւտրի ոլորտում, կանոնակարգում երկրի տնտեսության բոլոր ոլորտները, քանի որ, ճիշտ է, կազմակերպությունը կոչվում է առեւտրի, սակայն իրականում ներառում է տնտեսության բոլոր ոլորտները: Կոնկրետ Հայաստանի պարագայում անդամակցությունը թույլ կտա արդյունավետ ձեւով ինտեգրվել միջազգային համակարգին ու տնտեսական կառույցներին, ինչպես նաեւ թույլ կտա հայկական ապրանքներին եւ ծառայություններին օգտվել համապատասխան ռեժիմային կանոնակարգերից բխող արտոնություններից, որոնք ԱՀԿ անդամները տալիս են իրար, եւ ստանալ ԱՀԿ սահմանած բարենպաստ պայմաններով: ԱՀԿ պայմաններին համապատասխան օրենքների ընդունումը շատ կարեւոր է նաեւ ներդրումների հոսքի ավելացման տեսակետից: Ինչ վերաբերում է պահանջվող օրենսդրական փաթեթին, նրա մեջ մտնում են տնտեսահարաբերությունները ու առեւտուրը կարգավորող այնպիսի կարեւոր օրենքներ, ինչպիսիք են ապրանքների ու ծառայությունների նորմատիվ համապատասխանեցման, ստանդարտացման, ֆիրմային նշանների, արտոնագրերի մասին օրենքները: Օրենքներից առանձնանում է հատկապես «Տնտեսական մրցակցության մասին» կամ, ինչպես ընդունված է ասել, հակամենաշնորհային օրենքը, որը փաստորեն ԱՀԿ հիմնական դրույթներից մեկի՝ ազատ առեւտրի անկյունաքարերից մեկն է եւ պարտադիր որեւէ երկրի համար: Հայաստանի պարագայում այդ օրենքի ընդունումն ավելի սրությամբ է դրված, քանի որ կա Արմենտելի խնդիրը որպես մոնոպոլիզմի վառ օրինակ, որն էլ անընդհատ մեջտեղ է բերվում ԱՀԿ քարտուղարության կողմից: ՀՀ օրենսդրության համապատասխանեցումը ԱՀԿ պահանջներին պայմանավորված է նաեւ մաքսային ու քաղաքացիական օրենսգրքերի մի շարք պարտադիր փոփոխություններով: Ի դեպ, ԱՀԿ պահանջները չեն սահմանափակվում միայն «զուտ տնտեսական» օրենքների ընդունմամբ կամ եղածների մեջ փոփոխություններ կատարելով, դրանք առնչվում են նաեւ այլ ոլորտներին, օրինակ քրեական օրենսգրքին եւ նույնիսկ սելեկցիոն նվաճումներին: Եվ չնայած այս ծավալուն ու բազմաշերտ աշխատանքին, ԱԺ համապատասխան հանձնաժողովները հավաստում են, որ լարված աշխատանքի, արտահերթ նիստեր հրավիրելու պարագայում հնարավոր է վերոհիշյալ օրենքները հասցնել վերջնակետին:

Ծայրահեղ դեպքում կա մի ելք եւս. ոչ գերակա օրենքները նույնիսկ կարելի էր քարտուղարություն ներկայացնել ոչ թե ընդունված տարբերակով, այլ նախագծերի: Այս ամենը հասկանալի է ու ընդունելի, եթե չլինի մի կարեւոր «եթե»... Շտապելով ու հապճեպ ընդունված օրենքները որքանո՞վ կլինեն վերջնական ու կիրառելի: Ի վերջո կարեւոր է ոչ թե օրենքների քանակն ապահովելը, այլ որակը: Ի դեպ, թվարկված բոլոր օրենքների ընդունման կարեւորությունը հայտնի էր դեռեւս 93 թվականից, երբ սկսվեց անդամակցության գործընթացը, սակայն, ինչպես շատ այլ հարցերում, այս դեպքում էլ գործում է «ամեն ինչ վերջին պահին» հայկական սինդրոմը: Եվ, չնայած բոլոր հավաստիացումներին, դժվար է հավատալը, որ վերջին պահին հնարավոր է ընդունել ՀՀ տնտեսության համար այդ կարեւոր օրենքներն ու փոփոխությունները, մանավանդ եթե նկատի ունենանք, որ առջեւում 2000 թվականի բյուջեի քննարկումներն են: Մեզ մնում է ահազանգելը, պատկան մարմիններին գործելը:

ԳԱՅԱՆԵ ՄՈՒՐԱԴՅԱՆ

Հայաստանում սրտի վիրաբուժության մակարդակը կարելի է համեմատել զարգացած երկրների մակարդակի հետ

Հայաստանի բժիշկները եւ հատկապես վիրաբույժները այսօր շատ հաճախ են հայտնվում բարդ խնդիրների առջեւ՝ կապված բնակչության սոցիալական վիճակի եւ դրա հետեւանքով հիվանդների անվճարունակության հետ: Շատ դեպքերում «խզվում է» բժիշկ-հիվանդ փոխհարաբերությունը... Բժշկի մտորումների, առօրյա խնդիրների ու հոգսերի մասին է մեր զրույցը Երեւանի «Նորք-Մարաշ» բժշկական կենտրոնի սրտաբանության բաժանմունքի վարիչ Շահեն Խալաթրյանի հետ:

- Ինչպե՞ս եք սկսել Ձեր գործունեությունը սրտի վիրահատության բնագավառում:

- Ամենամեծ պաշտոնը մարդու կյանքում իր մասնագիտության մեջ պրոֆեսիոնալ լինելն է: Դեռեւս ուսանողական տարիներին վիրաբույժ դառնալու ձգտում ունեի, որոշեցի զբաղվել սրտի պսակաձեւ անոթների ախտահարումների հետազոտմամբ (իշեմիկ հիվանդության եւ ինֆարկտների տարածվածությամբ մեր հանրապետությունն առաջին տեղերից է): Համամիութենական վիրաբուժության կենտրոնի Երեւանի մասնաճյուղում աշխատանքի անցնելուց հետո (ղեկավարում էր Միքայելյանը) խորն ուսումնասիրեցի ժամանակակից վիրաբուժությունը: Այնուհետեւ Մոսկվայի նույն կենտրոնում վեց ամիս աշխատելուց հետո ձեռք բերեցի ինվազիվ սրտաբանի մասնագիտություն: 26 տարեկանում Միքայելյան ինստիտուտում ռենտգեն էնդովասկուլյար վիրաբուժության ներանոթային հետազոտությունների բաժանմունքի վարիչ էի: Հետագայում աշխատանքի անցա Բելգիայի ամերիկյան Դեբինձե կլինիկայում: Հայաստան վերադառնալուց հետո, 90-ական թթ. սկզբներին ամերիկահայ Հրայր Հովակիմյանի հետ (նա հիմա էլ մեր ղեկավարն է) սկսեցինք մի տաժանակիր աշխատանք, որ կոչվում է սրտի վիրաբուժություն: Հրայրը նոր թափ հաղորդեց հայրենական բժշկությանը (ես նրան վիրաբուժության մեջ Մոցարտի հետ եմ համեմատում): 1993 թ. 6-7 մասնագետներով անջատվեցինք Միքայելյանի հիվանդանոցից:

- Ինչպիսի՞ն է սրտի վիրաբուժության մակարդակը Ձեր կենտրոնում: Տարեկան որքա՞ն հիվանդ է դիմում ձեզ:

- Մի քանի լավագույն մասնագետների շնորհիվ բժշկության այս ճյուղում կենտրոնը կարող է համեմատվել Ֆրանսիայի, Անգլիայի եւ ԱՄՆ-ի հետ: Վերջին հինգ տարում 3000 հիվանդ է վիրահատվել կենտրոնում, տարեկան 5000-8000 հիվանդ է դիմում բուժհիմնարկ:

- Դուք վաստակո՞ւմ եք ըստ արժանվույն:

- Սիրում եմ իմ աշխատանքը, սակայն ատում եմ իմ սոցիալական վիճակը: Այդուհանդերձ, չեմ ուզում լքել

իմ երկիրը, թեեւ ունեմ բոլոր հնարավորությունները մեկ այլ երկրում բարեկեցիկ ապրելու համար: Սիրում եմ իմ հայրենիքը, իմ ժողովրդին, ընկերներիս, հաճույք եմ զգում իմ աշխատանքից: Ինչ վերաբերում է դժվարություններին, ինձ համար դրանք նույնքան զգալի են, որքան հանրապետության յուրաքանչյուր քաղաքացու:

- Ձեր երեխաներին խորհուրդ կտայի՞ք բժիշկ դառնալ:

- Ես չեմ ընդունում տոհմիկ մասնագիտությունը (կինս նույնպես բժիշկ է): Տոհմածառի մեջ մասնագիտությունը պահպանելու գործում շատ բան են կորցնում երեխաները, քանի որ ինչ-որ նպատակի հասնելու համար շատ քիչ ջանք ու եռանդ են ներդնում: Այդ առումով կուզեի, որ իմ որդին ամեն ինչ սկսեր այնպես, ինչպես ես, ինչպիսի բնագավառ էլ ընտրեր: Այնուամենայնիվ, եթե երեխաներս ցանկանան բժիշկ դառնալ, ես չեմ առարկի, կարեւորը մասնագիտությունը սիրելն է:

- Ինչպե՞ս եք գնահատում հայ մտավորականության վիճակն այսօր:

- Մենք եւ երջանիկ սերունդ ենք, եւ դժբախտ: Երջանիկ ենք, որ ի վերջո մեր հայրենիքի պետական ազատությունը տեսանք: Մտավորականության վիճակը ծանր է: Այսօր հարկավոր է ոտքի կանգնեցնել Հայաստանի արդյունաբերությունը, աշխատատեղեր ստեղծել: Թումանյանի, Կոմիտասի, Սպենդիարյանի օրոք Հայաստանն ավելի լավ վիճակում չէր, քան այսօր: Բայց նրանք մտավորականներ էին եւ ոչ թե հասարակությունն էր նրանց ստեղծել: Եթե մենք փորձենք արհեստականորեն մտավորականություն ստեղծել՝ անհաջողության ենք մատնվելու: Մտավորականության մասին խոսելն այսօր անհեթեթություն է, քանի որ փողոցում առեւտուր անողների մեծամասնությունը նախկին մտավորականներ են: Իսկ նրանք, ովքեր այսօր դեռ փորձում են պահպանել իրենց մտավորականի կերպարը, կամ հաջողակներ են, կամ մոլեռանդներ:

Հարկավոր է վերացնել բժշկության բնագավառում բյուրոկրատական կառույցները, բժշկության օրենք է պետք մշակել: Բժիշկ-հիվանդ փոխհարաբերության մեջ ոչ մի նախարարություն չի կարող մտնել: Պետությունն այսօր պետք է միայն որակավորի բժշկին, թույլ տա, որ նա գործունեություն ծավալի:

ՆԵԼԼԻ ՄԱՆԱՍՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

միջազգային

ԼԻԲԱՆԱՆ

Նոյեմբերի 22-ը Լիբանանի անկախության օրն է. 1943 թ. մեր երկիրն անկախացավ ֆրանսիական խնամակալությունից: Այս տարի այդ անկախության 56-րդ տարեդարձն է: Երկիրը երկար ճանապարհ կտրեց վերականգնելու ներքին միաբանությունը, իրականացնելու ժողովրդի ու կառույցների միասնությունը, նաեւ իր հողի վրա ամրապնդելու անվտանգությունն ու կայունությունը: Այժմ 8 տարի է անցել Լիբանանի ճգնաժամից, որից տառապեց երկիրն ավելի քան 17 տարի: Պարզապես իր ժողովրդի ամուր կամքի շնորհիվ Լիբանանը հաղթահարեց այդ ճգնաժամը վերագտնելով ապահովությունն ու կայունությունը, հեղինակությունը տարածաշրջանային ու միջազգային մակարդակներում:

Այս բոլորը քաղաքական տեսանկյունից: Իսկ տնտեսական տեսանկյունից Լիբանանը վերադարձրեց իր առաջատար դիրքը տնտեսական եւ առեւտրական միջազգային ասպարեզներում: Այժմ երկիրը ջանք է թափում զարգացնել իր տնտեսական կարողությունները: Ցանկանում եմ նշել այն խիզախ եւ իմաստուն քաղաքականությունը, որը վարում են Լիբանանի Հանրապետության նախագահ զորավար Էմիլ Լահուդը եւ վարչապետ դոկտ. Սելիմ Հոսը հիմնված հստակ եւ անկեղծ հիմունքների վրա: Այս հիմունքներից առաջինը օրենքի իշխանության հաստատումն է Լիբանանում: Միաժամանակ վերանորոգչական համընդհանուր գործունեությունը տնտեսական ու վարչական բնագավառներում: Լիբանանի հարավային տարածքների ազատագրումը 1978 թ. իսրայելյան գրավումից, շատ բարձր տեղ է գրավում Լիբանանի առաջ ծառացող խնդիրներում: Վերջապես, այս տարվա ազգային տոնը մեծ հույսեր ու ցանկությունների հորիզոններ է բացում, որ չենք կարող ամփոփել այս տողերում...

Լիբանանի անկախության 56-րդ տարեդարձի առիթով ուզում եմ անդրադառնալ հայ-լիբանանյան շատ կարեւոր հարաբերություններին: Լիբանանը կարեւորում է երկու երկրների հարաբերությունները բազմաթիվ պատճառներով: Դրանցից առաջինը մարդկայինն ու քաղաքականն է. Լիբանանում գոյություն ունեցող այս շատ կարեւոր համայնքի պատճառով, որը շատ աշխույժ է երկրում: Այս համայնքն անբաժան մասն է լիբանանյան հասարակության, տնտեսական, մշակութային, քաղաքական բնագավառներում: Լիբանանի հարաբերությունները Հայաստանի եւ հայ ժողովրդի հետ հարյուրավոր տարիների պատմություն ունեն: Օրինակ, ուզում եմ նշել հայկական Անտոնյան վանքի մասին, որը գտնվում է Լեռնալիբանանի գեղատեսիլ Զմմառ բնակավայրում 250 տարիներ ի վեր: Լիբանանահայ ազնիվ համայնքն ունի մի շարք կառույցներ, որոնք անգնահատելի դեր են խաղում Լիբանանի մշակութային, տնտեսական ու քաղաքական զարգացման մեջ: Այսօր բազմաթիվ լիբանանցիներ ու լիբանանահայեր գտնվում են Հայաստանում: Հաղորդակցության արդի միջոցների զարգացումը մեր երկրներին դարձրեց հարեւաններ...

Անկախության 56-րդ տարին

Հայաստանում Լիբանանի դեսպան Ծոնի Բաղավիի խոսքը հայ ժողովրդին

Հայաստանում Լիբանանի դեսպան Ծոնի Բաղավին Լիբանանի Հանրապետության նախագահ գեներալ Էմիլ Լահուդի դիմանկարի առջեւ

Այլեւս մենք աշխարհագրական տեսակետից հեռու չենք, ինչը շատ կարեւոր դեր է խաղում Լիբանանի ու Հայաստանի հարաբերությունների առավել զարգացման համար: Վերջին տարիներին 12 համաձայնագիր է ստորագրվել բազմաթիվ բնագավառներում՝ տնտեսական, արդյունաբերական, մշակութային, գիտական, արվեստի: Այս բոլոր համաձայնագրերն իրականացման գործընթացում են ու կարելի է իրականացնել բոլորը ի շահ երկու երկրների:

1996 թ.-ից մինչեւ այսօր տեղի ունեցան մի շարք փոխադարձ այցելություններ: Կարելի է հիշել հայկական սիմֆոնիկ նվագախմբի մասնակցությունը Բաալբեկի միջազգային փառատոնին, ինչպես նաեւ Հայաստանի ռադիոյի եւ հեռուստատեսության նվագախմբի մասնակցությունը Բիբլոսի փառատոնին: Բացվեցին բազմաթիվ ցուցահանդեսներ, որոնք լիբանանյան ու հայկական կազմակերպությունները կազմակերպում են գրեթե ամեն ամիս:

Տնտեսական բնագավառում լայն աշխատանքի ասպարեզ գոյություն ունի: Անցյալ տարի Բեյրութում տեղի ունեցավ տնտեսական խորհրդաժողով Հայաստանի ու Լիբանանի միջեւ: Այս խորհրդաժողովին մասնակցեցին Լիբանանի նախկին վարչապետ Ռաֆիկ Հարիրին ու Հայաստանի նախկին վարչապետ Արմեն Դարբինյանը: Այս տարի Երեւանում տեղի ունեցավ հայ-լիբանանյան գործարարների խորհրդաժողով, որից հետո կազմակերպվեց լիբանանյան արտադրանքների ցուցահանդես: Այս երկու խորհրդաժողովները մեծապես օգնեցին երկու երկրների տնտեսական հարաբերությունների զարգացմանը: Երեւանում անցյալ ամիս տեղի ունեցած խորհրդաժողովի ընթացքում ստորագրվեցին մի շարք համաձայնագրեր: Նաեւ նախնական համաձայնագիր ստորագրվեց տնտեսական զարգացման համատեղ ֆոնդ ստեղծելու համար:

Հայաստանի Հանրապետության նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանի այցելությունը Լիբանան, որը տեղի էր ունենալու այս ամսվա սկզբին, «բացահայտելու» էր բոլոր ջանքերը երկու երկրների հարաբերությունների ամրապնդման համար: Սակայն ցավալի դեպքերը, որոնց զոհ գնացին Հայաստանի մի շարք քաղաքական գործիչներ, պատճառ դարձան այդ այցելության հետաձգմանը:

Եզրափակելով, Լիբանանի անկախության 56-րդ տարեդարձի առիթով ցանկանում եմ սիրո, երախտիքի ու եղբայրության խոսքեր ուղղել Հայաստանի պետությանն ու ժողովրդին Լիբանանի դեսպանության եւ անձնակազմի հանդեպ այսպիսի հիանալի հոգատարության համար: Վստահ եմ, որ Հայաստանը հաղթահարելու է դժվարություններն ու ողբերգությունները, ճգնաժամը, ինչպես արել է անցյալում եւ կկարողանա ավելի լավ ապագայի ու հաջողությունների հասնել:

Գրի առավ
ՍԱՌԱ ՄԱՍԻԿՈՖՅԱՆԸ
Բեյրութ-Երեւան

ԱՆԴՐԱԴԱՐՁ

Ծեր առյուծի մռնչոցը

Ռուսաստանի նախագահ Բորիս Ելցինի ստամբուլյան ելույթը

Նոյեմբերի 18-ին, ԵԱՀԿ ստամբուլյան գագաթաժողովի աշխատանքի առաջին օրը, վիճակահանության բարեհաճությամբ 54 երկրների ղեկավարների մեջ երկրորդը ելույթ ունեցավ Ռուսաստանի նախագահ Բորիս Ելցինը: Դեռ մինչեւ վեհաժողովը արտասահմանյան եւ ռուսական մամուլում տեսակետներ կային, թե Ստամբուլում Ելցինին շատ խիստ մեղադրանքներ են ներկայացվելու Չեչնիայի իրադարձությունների կապակցությամբ, առաջարկվելու է վարչապետ Վլադիմիր Պուտինին անհապաղ պաշտոնանկ անելու, զորքերը ետ քաշելու պահանջ: Այդ «արշավանքը» ենթադրաբար գլխավորելու էր ԱՄՆ նախագահ Բիլ Քլինթոնը: Կարծիքներ կային, որ Արեւմուտքի հետ հետագա առճակատումից խուսափելու եւ իր երկրի տնտեսության ներկա ծանր պահին միջազգային ֆինանսական կազմակերպությունների աջակցությունից զրկվելու համար Ելցինը ստիպված տեղի է տալու:

Սակայն Ելցինը հանդես եկավ չափազանց կարծր ելույթով: Նա ամենասկզբից հայտարարեց, թե «Ռուսաստանին եւ ԵԱՀԿ մյուս անդամներին այժմ հատկապես անհրաժեշտ է հարգալից երկխոսություն, եւ ոչ թե փոխադարձ հանդիմանություն եւ բարոյախոսություն»: Դրանով նա վճռականորեն հասկացրեց, որ չի հանդուրժի այդպիսի որեւէ փորձ: Մատնանշելով համաշխարհային հանրության առաջ ծառացած նոր մարտահրավերները եւ միտումնավոր առանձնացնելով «ռազմավարական կայունության խախտումը», ինչպես եւ «միջազգային ահաբեկչության ծավալումը», որոնք «հաղթահարել կարելի է միմիայն համատեղ ուժերով», Ելցինն ընդգծեց. «Դուք իրավունք չունեք քննադատելու Ռուսաստանին՝ Չեչնիայի համար»: Հիշեցնելով չեչեն ահաբեկիչների չարագործությունները ոչ միայն ռուսների, այլեւ Արեւմուտքի երկրների քաղաքացիների նկատմամբ, «որոնց տանջանքները պատկերող ժապավեններն անկարելի է անտարբեր դիտել», Ելցինը միանգամից մերժեց ահաբեկիչներին պատժելու ուղղությամբ Ռուսաստանի ձեռնարկած միջոցառումների «ոչ համարժեքության» պնդումները: «Մենք չենք ընդունի Ռուսաստանի այսպես կոչված օբյեկտիվ քննադատների դեղատոմսերը, ասաց Ելցինը, ովքեր այդպես էլ չեն հասկացել, որ մենք ուղղակի պարտավոր ենք ժամանակին կանգնեցնել ահաբեկչության քաղցկեղային ուռուցքի տարածումը»: Մերժելով բանդիտների հետ բանակցություններ սկսելու հորդորները, Ելցինն ավելացրեց. «Ես կխնդրեի մոլորության մեջ չընկնել՝ ոչ մի բանակցության բանդիտների հետ մենք չենք գնա»:

Ամենից անսպասելին Ելցինի ընդգծված հակաամերիկյան հարձակումներն էին: «Նոր դարի Եվրոպան, ասաց նա, ընդունակ է հանգուցային դեր խաղալու մարդու իրավունքների ապահովման, միջազգային անվտանգության գաղափարների իրականացման, ինքնիշխան պետությունների ներքին գործերին միջամտություն թույլ չտալու գործում... այն ամենի հիման վրա, ինչ արդեն հաջողվել է անել մեզ՝ եվրոպացիներիս, մեր մայրցամաքում»: Այնուհետեւ կտրվելով տեքստից, ՌԴ նախագահն ավելացրեց. «Հենց եվրոպացիներիս, նորից եմ կրկնում»: Սա անթաքույց ակնարկ էր, որ եվրոպացիներին «ուսուցանելու» կամ եվրոպական գործերի մեջ խառնվելու ամերիկյան նկրտումներն իր համար անընդունելի են: Բացահայտորեն ծաղրի ենթարկելով «հումանիտար միջամտության գաղափարը» եւ դարձյալ տեքստից կտրվելով, հեգնելով, թե «սա՞ ինչ նոր գաղափար է», Ելցինն անմիջապես մատնանշեց, որ այդ պատրվակով սկսվեց «ԱՄՆ-ի գլխավորած ՆԱՏՕ-ական ագրեսիան Հարավսլավիայի դեմ»:

Այսպիսի «շշպռոցը», թերեւս, անակնկալ էր Բիլ Քլինթոնի համար: Եվ ի պատիվ իրեն պիտի ասել, որ պատասխան ելույթում ԱՄՆ-ի նախագահը չգնաց շեշտադրումները սրելու ճանապարհով: Ավելին, Քլինթոնը բարեհոգաբար շոյեց Ելցինին, Չեչնիայի հարցում հակառուս տրամադրություններ ունեցող պետությունների ղեկավարներին հարց ուղղելով, թե «ի՞նչ կանեին իրենք, եթե այդպիսի ահաբեկչություններ կատարվեին իրենց մոտ»: Այնուհետեւ աշխարհի հզորագույն պետության ղեկավարը հանդուրժողականություն շռայլեց, հիշեցնելով, թե «իր կյանքի ամենավառ հուշերից մեկը 1991-ին Մոսկվայում տանկի վրա կանգնած Ելցինն է, որը պաշտպանում էր իր ժողովրդի ազատությունը»: Այնուհետեւ մի թեթեւ խայթեց, ավելացնելով. «Եթե այն ժամանակ մենք ձեզ օգնության գալու հնարավորություն ունենայինք, դուք կիմանայիք, թե ինչ բան է հումանիտար միջամտությունը...»:

Ահա այսպես հարթվեց կոնֆլիկտը եւ վերացավ Ստամբուլում Արեւմուտք-Արեւելք նոր հակամարտության բորբոքման վտանգը: Եվ միգուցե պատմությունը դեռ շնորհակալ կլինի Բիլ Քլինթոնին՝ իր այդ զսպվածության համար, որով նա չլացավ ցուցաբերել իր համակրանքը Ելցինի հանդեպ՝ ընդունելով «ծեր առյուծի» գուցեեւ վերջին «մռնչյունը»:

ՌԱՖԻԿ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

Պենտագոնի կարծիքով, Ռուսաստանի հրթիռների փոձարկումը Արեւմուտքին հղված ուղերձ է

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ, 19.11.99. ՍՆԱՐՔ: Նոյեմբերի 17-ին Ռուսաստանի ռազմածովային նավատորմի անցկացրած միջմայրցամաքային հրթիռի փորձարկումը Պենտագոնի ներկայացուցիչները գնահատել են որպես ուղերձ Արեւմուտքին այն մասին, որ առայժմ պետք չէ հաշվից դուրս համարել Ռուսաստանի զինված ուժերը: Ներկայումս Ռուսաստանում զորավարժությունների անցկացման ոճն ամերիկյան մասնագետները համեմատում են նախկին Խորհրդային Միության կողմից սառը պատերազմի ժամանակ ընդունված ոճի հետ, սակայն նշում են, որ զգալիորեն նվազել է նման զորավարժությունների ժամանակ գործի դրվող մարտական տեխնիկայի քանակը: Պենտագոնի ներկայացուցիչներն իրենց հերթին խոստովանում են, որ ԱՄՆ ռազմածովային ուժերը նույնպես «մունջ ու կասու են խաղում Ռուսաստանի զինվորականների հետ», թեեւ նվազ եռանդով քան նախկինում: ԱՄՆ քաղաքացիական եւ ռազմական վերլուծաբանները նշում են, որ Ռուսաստանն աստիճանաբար սկսում է ներքաշվել «գլխարկի ներսում» հիշեցնող զորախաղերում, հատկապես Սերբիայում ՆԱՏՕ-ի մարտական գործողություններից հետո: Պենտագոնի որոշ մասնագետներ ենթադրում են, որ ռուս զինվորականների գործողությունները Չեչնիայում նույնպես աստիճանաբար ծավալվող խաղի մի մասն է, սակայն նրանք հակված չեն զորավարժություններն ուղղակիորեն կապելու Ռուսաստանի մարտական գործողությունների հետ Չեչնիայում:

Բաքու-Ջեյհան նավթատարի նախագիծը գոյատեւման իրավունք ունի, սակայն...

ՄՈՍԿՎԱ, 19 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՍՆԱՐՔ: «Բաքու-Ջեյհան նավթատարի նախագիծը գոյատեւման իրավունք ունի, սակայն այստեղ գլխավորն այն է, աշխարհի տնտեսությունը», հայտարարել է ՌԴ վառելիքի եւ էներգետիկայի նախարար Վիկտոր Կալյուժնին նոյեմբերի 18-ին կայացած մամլո ասուլիսի ժամանակ: Նրա ասելով, Բաքու-Ջեյհան նավթատարի կառուցումն Ադրբեջանի համար նվազ շահավետ է, քան արդեն գոյություն ունեցող Բաքու-Նովոռոսիյսկ նավթատարի օգտագործումը:

Նա ընդգծել է, որ Ադրբեջանն ստիպված կլինի դրամական միջոցներ ներդնել Բաքու-Ջեյհան նավթատարի կառուցման գործում, իսկ ռուսաստանյան նավթատարի մեջ պետք չէ փող ներդնել: Բացի այդ, ասել է Կալյուժնին, Բաքու-Ջեյհան նավթատարի թողունակությունը 35 մլն տոննա է, իսկ Բաքուն տվյալ պահին արդյունահանում է ընդամենը 14 մլն տոննա նավթ, որից 9 մլն Ադրբեջանի բաժինն է, իսկ 5 մլն՝ կոնսորցիումի: Ռուսաստանի հետ պայմանավորվածության համապատասխան, այդ նավթը փոխադրվում է Բաքու-Նովոռոսիյսկ նավթատարով: Կալյուժնին նշել է, որ Բաքու-Ջեյհան ուղեգծով նավթի փոխադրման սակագներն ավելի բարձր կլինեն, քան՝ ռուսական նավթատարով:

Մեկնաբանելով Կասպից ծովի հատակով գազատար կառուցելու մտադրության շուրջ Թուրքմենստանի եւ Թուրքիայի կողմից արձանագրության ստորագրմանն առնչվող իրավիճակը՝ Կալյուժնին ասել է, թե քանի դեռ վերջնականապես չի որոշվել Կասպից ծովի կարգավիճակը, այնտեղ որեւէ բան կառուցելը վտանգավոր է (տնտեսական առումով): Անդրադառնալով այդ հարցում Ռուսաստանի դիրքորոշմանը՝ նա հայտարարել է, որ «Գազպրոմի» ղեկավարությունը պետք է բանակցությունների սեղանի շուրջ նստի Թուրքիայի հետ եւ համոզի թուրքական կողմին ռուսական գազատարների օգտագործման նպատակահարմարությունը, որոնք նույնքան հուսալի են, որքան եւ նավթատարները: Կալյուժնիի ասելով, Թուրքմենստանը պետք է դեպի Եվրոպա գազի տարանցման իրավունք ունենա, սակայն տվյալ պահին բավականաչափ ֆինանսներ չլինելու պատճառով հազիվ թե նրանց ինչ-որ բան հաջողվի

digitised by A.R.A.R.@

...Այնպես եղավ, որ 1991 թ. աշնանը ես հազիվ հասցրի գալ Սոս Սարգսյանի մոր՝ տիկին Օլգայի թաղմանը: Հանգուցյալի մարմինն ամփոփող դագաղն արդեն դրված էր հենց գերեզմանի եզրի թարմ հողաթմբին: Արտասանվում էին հրաժեշտի վերջին խոսքերը: Ճերմակամորուս որդին ծնկի իջած համբուրում էր մոր լուսավոր ճակատը:

Երբ տկն Օլգայի դագաղը դանդաղ իջեցնում էին գերեզման իջնել, ես հիշեցի աշխարհի չափ հին մի ճշմարտություն՝ «Մարդը չի հեռանում, այլ մնում է»: Եվ նույն պահին ակամա միտք պտի. «Իսկ ի՞նչ կպատահեր, եթե լուսանկարս այս կինն ընդհանրապես աշխարհ չգար»:

Հասկանալով, որ հարցս մի տեսակ նենգամիտ ստացվեց, մեղավոր հախում:

– Նրանք ավելի քան 15 հազար հոգի են, ասացի ես:

– Նրանք երբեք ետ չեն դառնա: Նշանակում է, պետք է տեղավորել Արցախում: Ադրբեջանցիները պետք է հասկանան, որ չեն շահել: Նրանք տանուլ են տվել...

– Բայց դա հսկայական ծախսերի հետ է կապված: Ո՞վ մեզ այդքան փող կտա, հարցրի ես:

– Մի ելք կա: Կաթողիկոսը: Վեհափառը:

Մեկ ժամ անց, երեքով մեկնեցինք Էջմիածին: Մեզ հետ էր Սարգիս Սուրադյանը: Ազգի հոգեւոր հայրը՝ բարի աչքերով բարի հանճարն, ուշադրությամբ լսեց մեզ: Հետաքրքրվեց օգնության ցուցաբերման մեխանիզմով: Մենք ասացինք, որ գումարը պետք է գցնվի պետական բանկում: Յուրա-

նը: Ավելի քան հարյուր հավաքովի փայտե տնակներ բերվեցին Սիբիրից եւ Բելառուսից, ուր մեկնել էին ղարաբաղցիներ Սախիժ Միրզոյանը, Վալերի Սառուբյանը, Ռոբերտ Բաղդասարյանը եւ ուրիշներ: Սակայն դժվար թե կարողանայինք լուծել մեր բարդագույն խնդիրն առանց երեւանյան մեր ընկերների՝ Դինիս Սարգարյանի (ՆԳ նախարարություն) եւ Սաշիկ Մելիքյանի (տրանսպորտի նախարարություն) օգնության: Բեռների փոխադրման ողջ կազմակերպումը նրանք ստանձնեցին: Այսօր այդ մասին արդեն շատերն են մոռացել: Սակայն նրանց հիշում են Ստեփանակերտի ծայրամասում աճած «սումգայիթյան ավանի» բնակիչները: Կարեւորը, որ նրանք փրկվեցին: Քիչ չէին նրանց մեջ պատանիները, որոնք զենք վերցին հայրենիքը պաշտպանելու համար: Դա՝ հե-

րացնել փլված ծածկը: Սոսը քարերին թեքված, մեզնից շրջվելով, որ չտեսնենք, արտասվեց: Մենք, ասես պայմանավորված, ասես ինչ-որ մեկի հրամանով, մի կողմ քաշվեցինք: Մտածեցինք՝ թող արտասվի: Այդպես է պետք: Բարեբախտաբար, հարազատներից ոչ ոք չէր տուժել: Բայց տունն էլ ընչավոր է: Իսկ հայրենի տունը՝ հարազատ մի շունչ: Մտածում էինք Սոսի մասին՝ չկասկածելով, որ նա էլ այդ պահին մտաբերում է իր Նախապեսին, որ կորցրել էր ոչ միայն իր տունը, այլեւ հայրենիքը:

...Զանգեց Հայաստանի պաշտպանության նախարարի օգնականը եւ ասաց, որ ինձ հետ խոսելու է «պարոն նախարարը»: Բայց փորձից գիտեի, որ Վազգեն Սարգսյանն ուշ երեկոյան կգա ինձ մոտ՝ ավանդական զրույցի: Չէի սխալվել: Տնեցիներն, ի-

րծագանքեի: Այդ գիշեր աչք չփակեցի, մտածելով այն մասին, որ կարող եմ հանգստանալ միայն պատերազմից հետո»...

Իսկ Սոսն այցելեց բանակ: Հետո արդեն Վազգենն ինձ պատմեց, թե ինչպես են աչքերն արցունքով լցվել, երբ դիտել է ժապավենը: Զինվորների առջեւ ելույթ ունենալով, Սոսն ասել էր.

– Դեռ երեխա էի, երբ հայրս ինչ-որ մեկին հանդիմանելով, թե պարզապես հպարտանալով իր արած հայտնությամբ, ասաց, որ պետք է աղոթել Սովետի նման պետության համար, որը մեր որդիներին անվճար ռազմական վարպետություն է սովորեցնում: Սովորեցնում է զենքի հետ վարվել, կրակել: Եվ ես ձեզ նայում եմ հորս աչքերով, մտածելով, թե սահման չկա երջանկությանս ու հպարտությանս

Սոս Սարգսյան. «Մեր ծառն առողջ է»

20-րդ դարի նախավերջին տարվա աշուն. մեր կեցության մռայլ խորապատկերին լույսի ու բարության մի փոքր շող ավելացրեց: Քամահրելով այդ նույն մռայլ խորապատկերը Հայաստանը նշում է իրոք պայծառ ու բարի մի հոբելյան: Բոլորեց Սոս Սարգսյանի 70 տարին: Զանգվածային լրատվության միջոցները շռայլորեն մեծ արտիստին եւ մեծ քաղաքացուն նվիրեցին լրագրային ամբողջական էջեր, եթերային երկար ժամեր: Արդեն նշանակված էր օրը, երբ երեւանյան, այսպես կոչված, էլիտային դահլիճներից մեկում պետք է տեղի ունենար ստեղծագործական երեկոն, որին նախապատրաստվել էին Սոսի բազմաքանակ երկրպագուները եւ ինքը՝ հոբելյարը: Եվ հանկարծ ճակատագրական կրակոցներ ԱԺ-ում: Ժողովուրդը, որ թվում էր, վարժվել է հազարավոր դժբախտությունների եւ վշտերի, ցնցումների եւ համաղետների, անսահմանորեն ապշեց, ասես այլի առջեւ գետերը ետ շրջեցին ընթացքը, եւ արեւը ծագեց... արեւմուտքից: Եվ նա՝ ժողովուրդը, շոշափելիորեն իր վրա զգաց ԱԺ-ում սպանվածների եւ վիրավորվածների ցավը: Չսպասելով սգո օրերի հայտարարման մասին նախագահի հրամանագրին, մարդիկ իրենք չեղյալ հայտարարեցին բոլոր ընտանեկան եւ անձնական միջոցառումները, որոնք, որպես կանոն, ուղեկցվում են ուրախությամբ եւ տոնական տրամադրությամբ: Սոս Սարգսյանն արգելեց իր ստեղծագործական երեկոյի կայացումը: Չհետաձգեց, ուղղակի արգելեց: Կարծում եմ, որ ժողովրդական արտիստի այդ որոշմանը չէին համաձայնի եւ Կարեն Դեմիրճյանը, եւ Վազգեն Սարգսյանը, եւ Յուրի Բախշյանը, եւ Ռուբեն Միրոյանը, եւ Լեոնարդ Պետրոսյանը, եւ Արմենակ Արմենակյանը, եւ Միքայել Քոթանյանը, եւ Հենրիկ Աբրահամյանը: Եվ ոչ միայն այն պատճառով, որ գոյություն ունի հավերժական մի ճշմարտություն, թե «կյանքը շարունակվում է»: Բացի ամենայնից, նրանք նաեւ հրեշավոր պառակտման զոհ էին: Եվ ծայրահեղորեն պառակտված հասարակության մեջ մեր ժամանակակիցները պետք է օգտվեն հանդիպման ցանկացած առիթից: Մանավանդ որ նման «պայծառ ու բարի» առիթ էր Սոս Սարգսյանի հոբելյանը, որի մասին չեմ կարող իմ խոսքը չասել...

յացիս ուղղեցի ճերմակամորուս ընկերոջս, որը տխուր աչքերով հետեւում էր, թե ինչպես են տղամարդիկ բահերի համաչափ աշխատանքով գերեզմանը լցնում Լոռվա աշնանային խոնավ հողով: Մտածեցի, որ եթե՞ լույս աշխարհ չգար տիկին Օլգան, այս աշխարհում չէր լինի նաեւ ինքը՝ Սոսը: Բուն այդ մտքում ինչ-որ հակաբնական բան կար, քանի որ այդ դեպքում չէինք ունենա Սոս-Նախապեսին, որը ժողովրդի իրական վերածննդի շոշափելի խորհրդանիշն է: Չէր լինի Չորի Միրոն, որն սուրենցի նման, կարիչ առ կարիչ ներծծելով, մեր հոգիներից դուրս քաշեց այնտեղ ծվարած ստրուկին: Չէր լինի Սոս-հաղորդավարն ու հնարական հերոսը, որը մեր առջեւ բացեց Մատենադարանի սրբության սրբոց գաղտնարանների եւ պահոցների դռները:

Ես նայում էի, թե ինչպես է դանդաղորեն հողով լցվում տիկին Օլգայի գերեզմանը եւ մտածում, թե մեզնից հեռանում է, որպեսզի մեզ հետ մնա երջանիկ կինը, ում վիճակված էր անսահմանորեն հպարտանալ իր զավակով, երջանիկ՝ արդեն իսկ այն պատճառով, որ Հայաստանին Սոս Սարգսյան էր նվիրել եւ ինձ պարգեւել բարեկամ, որը կյանքիս դժվարագույն, ամենապատասխանատու պահին վտանգելով սեփական կյանքը, կանգնած էր կողքիս: Պարգեւել էր մեզ մի մարգարե, որը խորհրդային կայսրության անկումից դեռ շատ առաջ ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի նստաշրջանի ամբիոնից նրա նախագահի դեմքին նետեց. «Փորձելով կործանել Ղարաբաղը, դուք ավելի շուտ կկործանեք Ռուսաստանը»: Եվ քաղաքական հացադուլ հայտարարելով՝ ի նշան Արցախի օրինական իշխանության լուծարման դեմ բողոքի, մեծ պետության ղեկավարին գրեց. «Դուք պարտավոր եք ընդունել, որ խորտակելով Մեծ կայսրությունը, միաժամանակ ամրապնդում եք փոքրերը՝ հոշոտման դատապարտելով ինքնավար կազմավորումները: Դուք պետք է վերջապես ընդունեք, որ չդատապարտելով Սումգայիթը, սովետական կառավարությունը ճանապարհ է բացում այլ «սումգայիթների» համար»:

Հետեւելով հին ավանդույթին, կանայք, արդեն դադարելով արտասվել, աստիճանաբար թողնում էին գերեզմանոցը: Տղամարդիկ սպասում էին, մինչեւ կարգի կբերվեր շիրիմը: Ես աչք չէի կտրում իմ վշտահար ընկերոջից եւ մտաբերում, թե ինչպես սումգայիթյան դեպքերից անմիջապես հետո, երբ Երեւանում հայտնվեցին թուրք-ադրբեջանցիների հերթական եղեռնի զոհ առաջին փախստականները, ինձ մոտ եկավ Սոսը եւ հապճեպ հայտարարեց.

– Մեր արյունն է հեղվում. հարկավոր է սումգայիթյան փախստականներին օգնել՝ հիմնավորվելու Արցաքանչյուր փախստական պետք է գրանցվի: Դրա համար մենք համակարգիչ կհայթայթենք: Փախստականի համապատասխան փաստաթուղթ կստանա բանկ ներկայացնելու համար, որն էլ դրա կամ անձնագրի վրա հիմնվելով նրան գումար դուրս կգրի...

– Ո՞ւմ անունով պետք է բանկ փոխանցվի գումարը, մեր խոսքն ընդհատեց կաթողիկոսը:

– Սոս Սարգսյանի անունով, պատասխանեցի ես:

– Միայն այն, որ փաստաթղթերի վրա լինելու է ժողովրդի կողմից սիրված մարդու ստորագրությունը, արդեն ազնվության եւ հուսալիության երաշխիք է: Համոզված եմ, փողերի հետ կապված յուրաքանչյուր ձեռնարկում, յուրաքանչյուր բարի եւ շնորհակալ գործ կարող է գռեհկացվել: Միաժամանակ չենք կարող թույլ տալ մեզ օգնությունից զրկել կարոտյալներին միայն այն պատճառով, թե ինչ-որ մեկն ուզում է ջուր պղտորել «իր» ձուկը բռնելու համար: Գնացեք: Տերն ընդ ձեզ: Ես կձեւակերպեմ փողերի փոխանցումը:

Հաջորդ օրն ինձ զանգեց կաթողիկոսի օգնականը եւ ասաց, որ փողն արդեն փոխանցված է պետբանկ:

Կարծում եմ, 88-ի տոթ ամառը հիշում են ոչ միայն իրենք՝ Սումգայիթի փախստականները, ոչ միայն Սոսի հարազատներն ու մերձավորները, այլեւ շատ երեւանցիներ, առանձնապես մեծ ու բազմահարկ շենքի նրա բազմաթիվ հարեւանները (Սոսն այն ժամանակ ապրում էր Սուրբ Սարգիս եկեղեցու մոտ): Առավոտից մինչեւ ուշ երեկո մարդիկ խռնվում էին տան բակում: Գալիս էին մենակ, ողջ ընտանիքներով, ծծկեր երեխաներով: Հերթով մտնում էին Սոսի տուն: Շատերի հետ անձամբ էր զրուցում: Ես ու Սարգիսը վազվզոցի մեջ ղեկավար դռներ էինք բախում՝ ուղիներ փնտրելով դեպի այն վայրերը, որտեղից կարելի էր ֆիննական տնակներ գտնել՝ դրանք Ստեփանակերտ տեղափոխելու համար: Վերադառնալով Սոսի մոտ, հաճախ էինք տանտիրոջը գտնում անտանելի վիճակում: Սումգայիթցիների հետ հանդիպումները ծանր էին ազդում նրա վրա: Աչքերն արցունքից կարմրած էին եւ առանձնահատուկ էին ընդգծվում ալեհեր թեթ-մորուքով գունատ դեմքի վրա: Ճիշտ է, նրան ոչ մեկը չէր տեսել արտասվելիս: Նա չէր կարող թուլանալ իր ողջ երամ ուսանող-ուսանողուհիների շրջապատում, որոնք կամովին օգնում էին նրան: Բոստոնցի բարեսիրտ Քերոլյան եւ Ջորջ Նաջարյանները մեզ համակարգիչ նվիրեցին, որտեղ ուսանողները գրանցում էին փախստականների անուններն ու բոլոր տվյալները:

Ֆիննական տնակներ հայթայթելու գործում մեզ օգնեց կառավարության ղեկավար Ֆադեյ Տաճատի Սարգսյա-

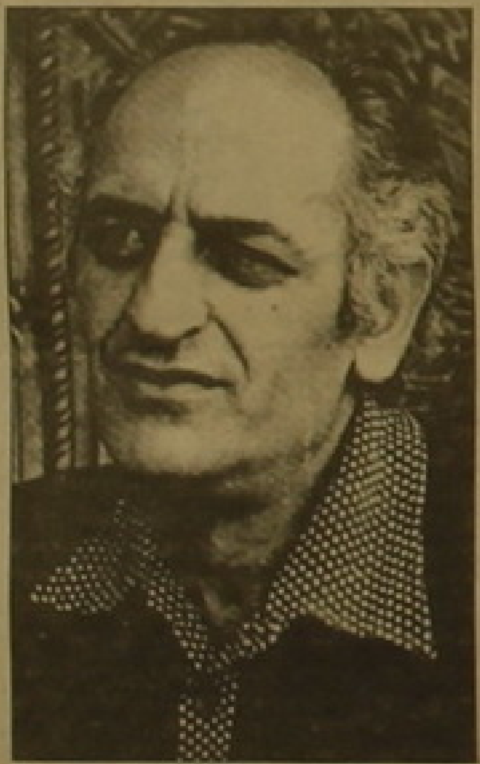

տագայում, երեք-չորս տարի անց:

Իսկ առայժմ, տիկին Օլգայի թաղմանը, ես ինձ նաեւ հարց էի տալիս՝ ո՞վ գիտե, կփրկվեի՞ն այն հազարավոր ու հազարավոր մեր հայրենակիցները, եթե չլիներ այս կինը, որը հեռանում է, որ վերադառնա: Հեռանում է, որ մնա: Մնա իր զավակի մեջ:

...Երկրաշարժի հաջորդ օրն իսկ, ուշ երեկոյան «Զվարթնոց» օդանավակայանում ես դիմավորում էի իմ բազմաթիվ ընկերներին, որոնց մեջ էր Յուրի Ռոստը՝ «Լիտերատուրնայա գազետա»-ից: Դեռ հյուրանոցում չտեղավորված, Յուրան առաջարկեց մեկնել Սպիտակ: Կեսգիշերն անց էր: Մեզ հետ էին Սոս Սարգսյանն ու Արմեն Հովհաննիսյանը: Լույսը չբացված, չորսով մեկնեցինք:

Սպիտակում մեզ վիճակվեց վկա լինել եւս մեկ մոր ու մանկան փրկությանը: Բայց տեսնել էր պետք, թե ինչպես էր ժողովուրդը խռնվել նախկին տասը հարկանի բնակելի շենքի ստորոտում բացված փոսի մոտ, որտեղից սանտիմետր առ սանտիմետր դուրս էին քաշում կնոջը: Յուրին հասցնում էր միայն չխկացնել ֆոտոապարատը, իսկ Սոսը փորձառու փրկարարի պես նետվել էր օգնելու նրանց, ովքեր կնոջն ազատում էին քարե գերությունից: Կեսօրից հետո Սոսի խնդրանքով մեկնեցինք նրա հարազատ քաղաք Ստեփանավան, ուր գտնվում էր հայրական տունը:

Ստեփանավան: Շահումյան փողոց, 86 տուն: Փողոցը պահպանվել էր, բայց 86 տունը՝ ոչ: Միայն քարերի կույտ, ծածկված հսկայական գլխարկի պես ճերմակ տանիքով: Ցածրիկ ցանկապատի վրայից անցնելով, Սոսը մտավ իր բակը, մոտեցավ իր տան ավերակներին, ուր երբեմն վազվզել էր բոկոտն: Փորձեց բարձ-

մանալով, որ Վազգենը սովորականի պես հրաժարվելու է ճաշել, աղանդերի սեղան գցեցին: Թեյ բերեցին: Սեղանին թողեցին էլեկտրական թեյնիկը, դուռը զգույշ ծածկեցին, եւ նրանց ձայները մենք արդեն չէինք առնում: Այդ երեկո, թե չասենք՝ այդ գիշեր, Վազգենն անթաքույց տագնապով խոսեց այն մասին, թե զանգվածային լրատվամիջոցներն, իրենք էլ չգիտակցելով իրենց արածը, բառացիորեն պղծում են սրբության-սրբոց մեր բանակը:

– Երբեմն վիրավորանքից ուզում եմ լաց լինել, ասաց նա: Զրոյից, եթե չասենք՝ մինուսից, բանակ ենք ստեղծել, այն ոտքի կանգնեցրել: Եվ կառուցողական քննադատության փոխարեն նրանք փաստորեն կործանում են բանակը, չկասկածելով, որ կտրում են ճյուղը, որին նստած են:

Եվ Վազգենը չհապաղեց ավելացնել, որ հարկավոր է մտավորականության ականավոր գործիչների այցելություններ կազմակերպել զինվորական ստորաբաժանումներ: Թող իրենց աչքով տեսնեն, իրենց ձեռքով շոշափեն եւ ժողովրդին պատմեն ճշմարտությունը:

Ես ասացի, որ անպայման կկազմակերպեմ: Եվ հավանաբար կսկսեմ Սիլվա Կապուտիկյանից, իսկ հետո զորամասեր կայցելենք Սոս Սարգսյանի հետ: Առաջ անցնելով ասեմ, որ Վազգենի գնալուց հետո, չնայած ուշ էր, հուշատետրիս հանձնեցի նրա խոսքերը, որ դեռ հնչում էին իմ ականջում: Ահա դրանք. «Սոսի հետ ես խնդիր ունեմ: Ամեն անգամ մեղավոր դպրոցականի պես խոնարհում եմ աչքերս, երբ նրան տեսնում եմ հեռուստաէկրանին: Եվ պատճառ կա: Դա 1996 թ. սեպտեմբերյան այն չարաբաստիկ օրն էր, երբ ելույթ էի ունենում Ազատության հրապարակում: Դա այն ժամանակ էր, երբ ողջ կոկորդով գոռացի, որ եթե նույնիսկ «նրանք» հարյուր տոկոսի ձայներ էլ հավաքեին, միեւնույնն է, թույլ չէի տա իշխանությունը վերցնել: Ելույթս ավարտելով, դանդաղ, ինչպես ասում են, նազիր-վեզիրներով շրջապատված իջնում էի քարե աստիճաններով դեպի ելքը, որտեղ սպասում էին մեքենաները: Հանկարծ բազմության մեջ տեսա Սոս Սարգսյանին: Որոշեցի ճամփաս փոխել եւ մոտենալ նրան: Բայց Սոսը, իմ շարժումից գուշակելով մտադրությունս, շրջվեց եւ առանց քամահրանքը քողարկելու, մի տեսակ անտարբեր հայացքով խորացավ բազմության մեջ եւ հեռացավ: Ասես հոսանքը խփեց ինձ: Ասես վայրկենապես սթափվեցի ծանր խումհարից: Զգացի, թե արթնացել եմ մղձավանջային երազից: Զգացի, թե ինձ մերկացրած քշում են շարքի միջով, թիկունքս մտրակելով: Եթե դա չլիներ Սոսը, դժվար թե այդպես

այն գիտակցությունից, որ մեր սեփական բանակն ունենք:

Ես եւս դիտել եմ այդ կադրերը: Նայել եմ հայկական բանակի համազգեստը կրող երիտասարդների երջանիկ դեմքերին եւ մտածել, որ նրանք էլ մտածում են, թե հավանաբար սահման չկա իրե՛նց երջանկությանն ու հպարտությանն այն պատճառով, որ ունեն Սոս Սարգսյան, իրենց մարգարեն, իրենց լավատես քննադատը, որին մեր ժողովրդին է պարգեւել անմոռանալի տիկին Օլգան:

... Իսկ նա իրոք մարգարե է: Իրոք, ոչ միայն լավատես է, այլեւ քննադատող լավատես: Այդ նա էր, որ ասես կանխատեսելով այսօրը, ղարաբաղյան շարժման թեժ պահին, ինչպես ընդունված է ասել՝ Երրորդ հանրապետության ստեղծման արշալույսին, 1990 թվականի հոկտեմբերի 24-ին, «Վարագույրից այս կողմ» իր փիլիսոփայական-հրապարակախոսական գրքում իրոք մարգարեական նշումներ արեց. «Հայաստանում ազատություն է... Օրենք չկա: Եղածներն էլ չեն գործում: Մարդն անպաշտպան է: Ունեցվածքն՝ անտեր: Ամենուր գողություն ու թալան է... Ազատություն: Հոյակապ է: Բայց մենք միմյանց չենք սիրում, ոչ մեկին չենք զիջում: Մենք շարունակում ենք կրակել միմյանց վրա: Չենք խնայում, չենք ափսոսում հայի կյանքը: Չարության սառույցն է պատել մեր հոգիները: Մենք պատրաստ չենք Ազատության վարձատրությանը...»:

Սոսը դեռեւս այն ժամանակ տեսնում էր, թե ինչի կարող է հանգեցնել անվերահսկելի իշխանությունն այն մարդկանց, ովքեր զուրկ են իրենց ժողովրդի ապագայի հանդեպ պատասխանատվության զգացումից: Եվ նա շարունակում էր գրել. «Ազատության անհոգ ալիքները ոչնչացնում են մեզ, խորտակում իրենց կատաղի ջրերում: Մեր երեխաները (Վազգեն Սարգսյանին սպանողն այն ժամանակ տասնինը տարեկան էր) կդառնան անկառավարելի, անհոգի ու եսամոլ էակներ: Եվ դա կլինի մեր վախճանը...»:

Սակայն մարգարեն եւ լավատես քննադատը դեռեւս այն ժամանակ լույս էր տեսնում թունելի վերջում. «Բայց հիշենք, մենք առաջինը ցնցեցինք կայսրությունը: Այդ Արցախն էր, որ բացեց կայսրության ժողովուրդների աչքերը: Մենք միլիոնանոց ցույցեր էինք անցկացնում, բայց ոչ մի թուփ չտրորեցինք: Դա նշանակում է, որ ազատության հանդեպ կիրքը ճիշտ նույնպիսի շարունակություն պետք է ունենա: Չէ՞ որ ավերումի համար չսկսեցինք մեր սրբազան գոյամարտը... Արարման համար: Մեր ծառն առողջ է...»:

Ես հավատում եմ բարեկամիս՝ մեր ծառն առողջ է:

ԶՈՐԻ ԲԱԼԱՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լամինե Դիեկը՝ ԻԱԱՖ-ի նոր նախագահ

Թեթեւ աթլետիկայի միջազգային ֆեդերացիայի (ԻԱԱՖ) նոր նախագահ է ընտրվել 66-ամյա սենեգալցի Լամինե Դիեկը։ Նա այդ պաշտոնում փոխարինելու է ֆեդերացիայի երկարամյա նախագահ, իտալացի Պրիմո Նեբիոլոյին, որը նոյեմբերի 7-ին հանկարծամահ եղավ։ Դիեկը, որը մինչ այդ առաջին փոխնախագահ էր եւ այս օրերին կատարում էր նախագահի պարտականությունները, բարձր պաշտոնում ընտրվել է ֆեդերացիայի ղեկավարների՝ Մոնտե Կառլոյում տեղի ունեցած նիստում (նա կնախագահի մինչեւ 2001 թվականը, երբ կանցկացվի ԻԱԱՖ-ի կոնգրեսը)։

Լամինե Դիեկը մասնագիտությամբ փաստաբան է, նախկին թեթեւ ատլետ, ժամանակին նա հեռացատկի Ֆրանսիայի չեմպիոնն է եղել ու նաեւ՝ 15 երեխաների հայր է...

Ռեկորդներ առաջին փուլում

Լողի աշխարհի գավաթի խաղարկության առաջին փուլում, որն անցկացվեց ԱՄՆ-ում, աշխարհի երեք ռեկորդ սահմանվեց։ Երեքի հեղինակն էլ ամերիկացի լողորդներն են։ 50 մ տարածության բատերֆլայ ոճով լողի նոր ռեկորդ սահմանեց աշխարհի բազմակի չեմպիոնուհի Ջենիֆեր Թոմփսոնը. բարձրագույն նվաճումն այժմ 26 վայրկյան է։ Նույն մրցատարածությունում, բայց թիկնալողում Նեյլ Ուոլքերը ցույց տվեց 24,12 վայրկյան արդյունք։ Նույնպես թիկնալողում, բայց 200 մ մրցատարածության, ռեկորդ սահմանեց նախկին օդեսացի, իսկ այժմ ԱՄՆ քաղաքացի Լեննի Կլեյցերբուրգը՝ 1 րոպե 52,47 վայրկյան։

Ռուս մարմնամարզիկների հաղթանակը

Արթուր Գինդերի հուշամրցումներում հաղթեցին ռուսաստանցի երկու հանրահայտ մարմնամարզիկներ Սվետլանա Խորկինան եւ Ալեքսեյ Նեմովը։

ԽԱՉԲԱՌ

ՄՐՑԱՆԱԿԱՅԻՆ ԽԱՉԲԱՌ

ՃԻՇՏ ԼՈՒԾԵԼՈՎ ՄՐՑԱՆԱԿԱՅԻՆ ԽԱՉԲԱՌԸ ԵՎ ԱՌԱՋԻԿԱ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ԱՌԱՋԻՆԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵԼՈՎ «ԱԶԳ»-Ի ԽՄԲԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ, ԿԱՐՈՂ ԵՔ ՍՏԱՆԱԼ ԱՐԺԵՔԱՎՈՐ ՄՐՑԱՆԱԿԸ։

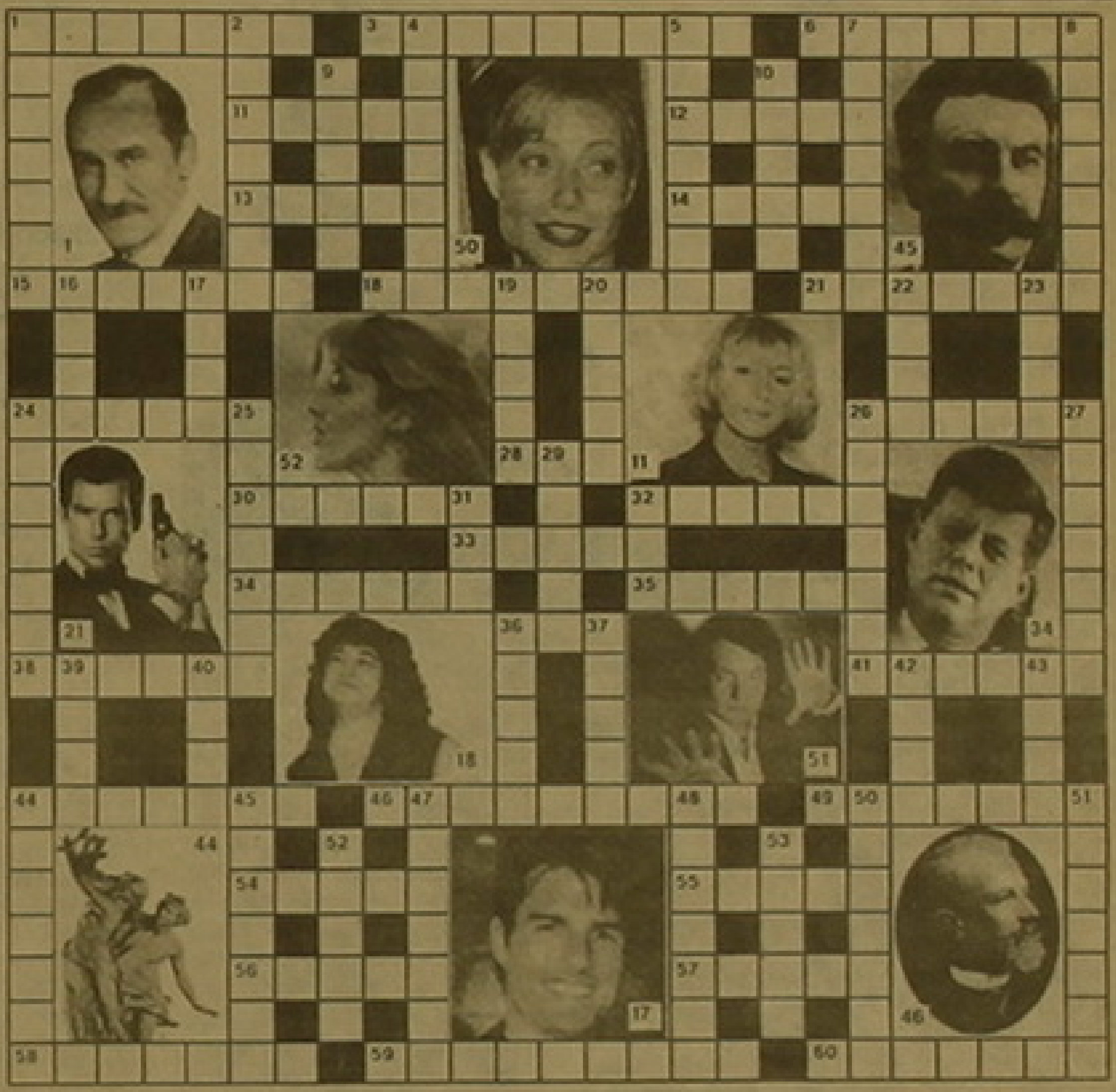

Ուղղահայաց

1. Ազգանունը։ 2. Ջրվեժ Հյուսիսային Ամերիկայում։ 4. Նահանգ ԱՄՆ-ում։ 5. Շրի Լանկայի մայրաքաղաքը։ 7. Անգլիացի ինժեներ, մոտոցիկլի ստեղծողը։ 8. Առողջարանային քաղաք Հայաստանում։ 9. Իսահակյանի լեգենդներից։ 10. Լիճ Եվրոպայի հյուսիս-արեւմուտքում։ 16. Հնում օգտագործվող երկրագործական գործիք։ 17. Ազգանունը։ 19. Հոլիվուդյան հայտնի աստղ։ 20. «Վերք Հայաստանի» վեպի հերոսներից։ 22. Լեռկ գողում։ 23. Ամերիկյան կինոռեժիսոր Վուդի ...։ 24. Զորավար Անդրանիկի ազգանունը։ 25. Մաշկային հիվանդություն, ուղեկցվում է քորով, եղծասեղ։ 26. «Աղամանդե ձեռք» կինոնկարի գլխավոր հերոսի դերակատարը։ 27. Միջին Ասիայի եւ Անդրկովկասի հեղափոխական շարժման մասնակից, աշխատել է Կիրգիզիայում եւ Ղազախստանում որպես կուսակցության ղեկավար։ 29. Պարսից արքա 459-ից։ 31. Հայաստանի մայրաքաղաքներից։ 32. Շրջանակի ձեւով երաժշտական հարվածային գործիք։ 36. «Հարսնացուն հյուսիսից» ֆիլմի հերոսներից։ 37. Գինուց արբեցած։ 39. ... պաշար (հարստություն)։ 40. Արալյան ծովի անվանումը թուրքերենով, որը նշանակում է կղզի։ 42. Յուրաքանչյուր համաստեղության ամենապայծառ աստղի անվանումը։ 43. Գետ Հայաստանում, Սյունիքի մարզում։ 44. Քանդակի հեղինակը։ 45. Ազգանունը։ 47. Առածների ժողովածու։ 48. Բյուզանդական կայսրերի կուսակալ, զավթած երկրի կառավարիչ։ 50. Ազգանունը։ 51. Ազգանունը։ 52. Ազգանունը։ 53. 1960-ին ստեղծված անգլիական վոկալ նվագարանային խումբ, որի անդամն էր Ջոն Լենոնը։

Հորիզոնական

1. Երջանկության, հաջողության աստվածուհին հին հռոմեական դիցաբանության մեջ։ 3. Ֆրանսիացի գրող, բարոյախոս։ 6. Թանկարժեք քար։ 11. Ազգանունը։ 12. Շվեդ բնախույզ։ 13. Քերոլի հրաշքների աշխարհում հայտնված հերոսուհին։ 14. Թռչունների եղունգը։ 15. Զարդաքար։ 18. Ազգանունը։ 21. «Բոնդի կերպարը կերտելը ինձ համար թմրանյութ ընդունելուն հավասար է» խոսքերի հեղինակը։ 24. Սեռական գրգռման բարձրակետը։ 26. Օլիմպիական քաղաք Ճապոնիայում։ 28. Սղափինված վերի հետքը։ 30. Եվրոպայի ամենամեծ լիճը։ 32. VII դ. հայ բանաստեղծ։ 33. Գետ Էստոնիայում։ 34. Ազգանունը։ 35. Զոհրաբի նովելներից։ 36. Հայաստանում լույս տեսնող օրաթերթ։ 38. Հայաստանում լույս տեսնող գրական ամսագիր (2 բառով)։ 41. Այժմ Ամերիկայում ապրող ռուս վիրտուոզ ջութակահար։ 44. Քաղաք Թաթարիայում, Զայ գետի Վոլգա թափվելու վայրում։ 46. Ազգանունը։ 49. Անձի իրավական վիճակ, երբ նա որեւէ պետության քաղաքացի չէ։ 54. Եվրոպական պետության մայրաքաղաք։ 55. Երաժշտական տերմին։ 56. Հայկական ժողովրդական էպոսը «... ծռեր»։ 57. Բույսի ստորգետնյա հաստացած ընձյուղը։ 58. Ճապոնական ծաղկահարդարում։ 59. Դոստոեւսկու հերոսուհիներից Նաստասյա ...։ 60. Հերոսուհի Շիրվանզադեի «Քաոսում»։

Կազմեց Է. ԱՎԵՏԻՍՅԱՆԸ

Նախորդ համարում տպագրված խաչբառի պատասխանները

Ուղղահայաց

1. Եղերդակ։ 2. Քրոմ։ 3. Տարազ։ 4. Կարոտին։ 7. Ամբրոս։ 9. Կառավարենց։ 10. «Մարտունեցիներ»։ 12. Սակարով։ 13. Սարոյան։ 18. Կարդեն։ 19. Ռեյգան։ 21. «Մարմարա»։ 24. Շագալ։ 25. Մախաթ։

Հորիզոնական

5. Եղերերգ։ 6. Դալիլյան։ 8. Գուրգենյան։ 11. Սաքաս։ 14. Բաշիր։ 15. Սամուրայ։ 16. Կապրալ։ 17. Կանտոր։ 20. Ջո Դասեն։ 22. Բեդի։ 23. Մեդան։ 26. Գայֆնման։ 27. Շողակաթ։ 28. Մարգարե։

ՕՐԱՑՈՒՅՑ

Նոյեմբերի 20

- 1830 թ. ծնվել է գրող Ռաֆայել Պատկանյանը։
- 1910 թ. մահացել է ռուս մեծ գրող Լեւ Տոլստոյը։
- 1916 թ. ծնվել է ռուս բանաստեղծ, հայ ժողովրդի լավագույն բարեկամ Միխայիլ Դուդինը։
- 1945 թ. ծնվել է կոմպոզիտոր եւ խմբավար Ռոբերտ Աթայանը։
- 1927 թ. ծնվել է ռուս դերասան Միխայիլ Ուլյանովը։
- 1925 թ. ծնվել է բալետի ռուս արտիստուհի Մայա Պլիսեցկայան։
- Հին հայկական տոմարով Տրե ամսվա Արագած օրն է։

Նոյեմբերի 21

- 1694 թ. ծնվել է ֆրանսիացի լուսավորիչ, գրող Մարի-Ֆրանսուա Վոլտերը։
- 1854 թ. ծնվել է Բենեդիկտ 15-րդը, որը 1914-ից Հռոմի պապն էր։ Առաջին համաշխարհային պատերազմի ժամանակ նա մեծ ջանքեր է գործադրել պատերազմող կողմերին հաշտեցնելու համար։
- 1902 թ. սեւծովյան «Ուշակով» նավատորմում խռովություն է բարձրացել։ Նավաստիները վռնդելով սպաներին հրամանատար են ընտրել լեյտենանտ Շմիդտին։
- 1920 թ. ծնվել է ռուս կոմպոզիտոր Յան Ֆրենկելը։
- Հին հայկական տոմարով Տրե ամսվա Գրգուռ օրն է։

Նոյեմբերի 22

- 1869 թ. ծնվել է ֆրանսիացի գրող Անդրե Ժիդը։
- 1890 թ. ծնվել է ֆրանսիացի զինվորական եւ քաղաքական գործիչ Շառլ դը Գոլը։
- 1901 թ. մահացել է հայ բանաստեղծ, թարգմանիչ եւ գիտնական Ղեւոնդ Ալիշանը։
- 1913 թ. ծնվել է անգլիացի կոմպոզիտոր, դաշնակահար եւ խմբավար Բենջամին Բրիտենը։
- 1916 թ. մահացել է ամերիկացի գրող Ջեկ Լոնդոնը։
- 1963 թ. մահափորձ է կազմակերպվել ԱՄՆ նախագահ Ջոն Քենեդիի դեմ։ Սպանության գաղտնիքն առ այսօր մնում է չբացահայտված։
- 1888 թ. ծնվել է տաղանդավոր գրող Լեռ Կամսարը։
- Հին հայկական տոմարով Տրե ամսվա Կորդուիք օրն է։

Ինտերմոտոր Արմենիա ՀՁՓԲԸ • Intermotor Armenia JV CJSC

M-class

Ճանապարհը Ձերն է

Own the Road

ԳՐԱՍԵՆՅԱԿ ԵՎ ԱՎՏՈՍՐԱՀ
Արամի 2, Երեւան 375010
Հայաստանի Հանրապետություն
Հեռ. (374-2) 52-80-85
(374-2) 58-12-75
Ֆաքս (374-2) 56-51-79
(374-2) 15-18-50
Էլ. փոստ. intmot@arminco.com

OFFICE & SHOWROOM
2 Arami St., Yerevan 375010
Republic of Armenia
Tel.: (374-2) 52-80-85
(374-2) 58-12-75
Fax: (374-2) 56-51-79
(374-2) 15-18-50
E-mail: intmot@arminco.com

Mercedes-Benz
Ավտոմոբիլի ապագան

digitised by A.R.A.R.@

ԿԱՆԱԴԱ

Մահացավ դոկտ. Գեւորգ Բաղջյանը

Հայկական ցեղասպանությանը նվիրված արժեքավոր հատորների հեղինակը

Կանադահայ համայնքի մեր պաշտոնակից «Ապագայ» շաբաթաթերթի նոյեմբերի 8-ի համարից ցավով տեղեկանում ենք, որ հոկտեմբերի 23-ին Մոնրեալում իր մահկանացուն է կնքել Հայկական ցեղասպանության ճանաչման ու Հայ դատի պաշտպանության իր անուրանալի ներդրումն ունեցած հայտնի գրող, բանաստեղծ եւ թատերագիր դոկտ. Գեւորգ Բաղջյանը:

Դոկտ. Բաղջյանը ծնվել էր Ադանայում 1913-ին: Մեծ եղեռնի արհավիրքից խույս տալով, ընտանիքը հաստատվել էր Լիբանանում, որտեղ մինչեւ 1970 թ. մնալուց հետո տեղափոխվել էր Մոնրեալ: Այնտեղ Գեւորգ Բաղջյանը մոտ կես դար դասավանդել է հայերեն եւ ֆրանսերեն, ինչպես նաեւ պատմություն եւ գրականություն զանազան դպրոցներում, քոլեջներում եւ համալսարաններում: Գրական գործունեությանը զուգահեռ նա մեծ նվիրվածությամբ ուսումնասիրել է Հայկական ցեղասպանության պատմությունը եւ հրատարակել մի շարք հատորներ ֆրանսերեն լեզվով, որոնցից հիշատակության արժանի են «Armeniens, peuple tragique» («Հայերը՝ տառապյալ ժողովուրդ»), «Le probleme armenien- Du ne'gativism turc a l' activisme Armenien . Ou est la solution?» («Հայկական հարցը՝ թուրքական ժխտողականությունից մինչեւ Հայկական ազգայնական շարժումը: Ո՞րն է լուծումը»), «La confiscation par le gouvernement turc des bien armeniens dits abandonn'es» («Թուրք կառավարության կողմից հայերի «լքված» ինչքերի բռնագրավումը»), «Replique a' Monsieur l'ambassadeur de Turquie a' Ottawa» (Պատասխան Օտտավայի թուրք դեսպանին») գրքերը:

Վերջերս, հակառակ վատառողջ լինելուն, նա մեծ ջանասիրությամբ աշխատում էր մի նոր հատորի վրա, որի վերնագիրն է «Le Contentieux Arme'no-Turc: De La falsification a' la ne'gation» (Հայ-թուրքական վեճը՝ կեղծարարությունից մինչեւ ժխտում»): Տպագրել է նաեւ հարյուրավոր հոդվածներ հայերեն եւ ֆրանսերեն լեզուներով, ինչպես նաեւ մի ուսումնասիրություն հրատարակել Մոնրեալի հայ կաթոլիկ համայնքի մասին:

Մոնրեալում հաստատվելուց հետո որոշ տարիներ ղեկավարել է Կոնկորդիայի եւ Մոնրեալի համալսարանների հայագիտական ուսումնասիրությունների բաժինները, 14 տարի նախագահել Քվեբեկի էթնիկ խմբավորումների ֆեդերացիան եւ հիմնադրել «Արձագանք հայոց աշխարհից» հեռուստածրագիրը:

Իր ծառայությունների համար 1977-ին արժանացել է Էլիզաբեթ Բ թագուհու թագավորության 25-ամյակի մեդալին, 1978-ին՝ Կանադայի շքանշանին, իսկ 1992-ին Կանադայի կառավարության կողմից՝ կանադական համադաշնության 125-ամյակի մեդալին:

BULVINOS Bulvinos Chemicals Ltd. London. UK

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

«Բուլվինոս Քեմիքլզ» ընկերությունը հայտարարում է մրցույթ՝ կենցաղային քիմիայի ապրանքատեսակների մարքեթինգի, մենեջմենթի եւ վաճառքի գծով իրացման գործակալների ընտրության համար, հետեւյալ պայմաններով.

1. Մարքեթինգի գծով տնօրենի պաշտոնի համար՝ բարձրագույն տնտեսագիտական կրթությամբ, 2-3 տարվա մասնագիտական աշխատանքային փորձով:
2. Իրացման գործակալների համար՝ նախընտրաբար մեծածախ վաճառքի փորձով:
3. Անձնական օգտագործման ավտոմեքենա՝ բարվոք վիճակում եւ վարորդական իրավունք (բոլորի համար):
4. Հայերեն եւ ռուսերեն լեզուների լավ իմացություն (բոլորի համար):
5. Տարիքը մինչեւ 35 տարեկան:

Դիմողներին խնդրվում է ռեզյումեները ներկայացնել մինչեւ 1999թ. նոյեմբերի 23-ը. փակ ծրարներով, հետեւյալ հասցեով.

«ԲՈՒԼՎԻՆՈՍ ՔԵՄԻՔԼԶ» ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ
ԱՐՇԱԿՈՒՆՅԱՑ 278,
ՀԵՌ.՝ 480201, 480171

«ԿԵՐԱՄԻԿԱ» ՍՊԸ-Ն
ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒՄ Է ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹՅՈՒՆ

22-28 տարեկան բարձրագույն կրթությամբ տղաների՝ կազմակերպության առեւտրի բաժնում աշխատելու համար:

Տեղեկությունների համար զանգահարել 61-63-00 կամ այցելել Ավան, 4-րդ փող., 19 շենք, «Կերամիկա» ՍՊԸ կադրերի բաժին, ժամը 17^{00}-18^{00}:

Անհրաժեշտ է ներկայացնել ինքնակենսագրություն՝ հայերենով:

ՀԵՌՈՒՍՏԱԾՐԱԳՐԵՐ

20 Նոյեմբեր

17.00 Հայլուր
17.20 Մուլտֆիլմ «Մումու»
17.40 Հող եւ ջուր
18.00 Մարզաշխարհ
18.30 Երջանիկ Կարախանյանը յոթ պատասխաններում
19.00 Խորան լուսո
19.10 Կարոտ
19.30 Հեռուստասերիալ «Կրքեր»
20.00 Կարծիք
20.25 Կամուրջ. թոք-շոու «Լոս Անջելեսի հայերը»
21.00 Հայլուր
21.40 Զինուժ
22.15 Բոհեմ
22.55 Զտամանակ
23.25 Գ/Ֆ «Դիմակով մեղսագործուհին»
00.00 Հայլուր
00.15 Ֆիլմի շարունակությունը

Պրոմեթեւս
11.05 Մուլտֆիլմ
11.20 «Երաժշտական խոհանոց»
11.55 Կինոնկար երեխաների համար «Վիլլի Գավը»
18.00, 20.30 Լուրեր
18.20 Մուլտֆիլմ
18.30 Գ/Ֆ «Մի արթնացրեք քնած ոստիկանին»
20.05 Երաժշտական ծրագիր «Սոլի բանալի»
21.00 Գ/Ֆ «Օնասիս-1»
22.35 ... եւ Շուշան Պետրոսյան
23.05 Արտ ակումբ
23.35 «Սինեմատոգրաֆ». գ/ֆ «Պիկասո»
01.50 Գ/Ֆ «Մկների որսը»

11.00 «Ինչպես հասնել կատարելության». շեյփինգ Սինդի Քրոուֆորդի հետ
12.00 Տոմար
14.00 Ոչ նշանավոր մարդկանց կյանքը
14.15 Հրապարակ
14.25 Արգամարս
15.25, 19.10 Մուլտֆիլմեր
16.00 Գ/Ֆ «Բարոն Մյունհաուզեն»
18.00 Հմայիլ
18.25 Համերգ
18.50 Մամուլի խոսնակ
19.30, 21.30, 23.30, 2.30 Սուրհանդակ
19.50 Գ/Ֆ «Մայրիկ եւ հայրիկ, փրկեք աշխարհը»
21.10 Չղջիկ
21.50 Ալամբուլիկ
22.15 Հետագիծ
23.05 Ոսկե սրինգ
24.00 Անդորր
0.10 Մութ սենյակ
0.30 Գ/Ֆ «Եգիպտոսի արքայազնը»

9.00 Նորություններ
9.10 Հոգեւոր հովվի խոսքը. Մետրոպոլիտ Կիրիլ
9.25 Տնային գրադարան
9.40 «Կուստոյի թիմի բոլոր ճանապարհորդությունները»
10.30 Նվագիր, հարմոն սիրելի
11.00 Նորություններ
16.00 Նորություններ
16.10 Սերիալ «Լեոնցին»
17.00 Մուլտսայրուբեն
17.35 «Ով հիշեն...». Ելենա Մայորովա
18.15 Թեմա
19.00 Նորություններ
19.10 «Գլուխկոտրուկ»
19.45 Կանացի պատմություններ. Լյուբով Սոկոլովա
20.15 Գ/Ֆ «Զգուշացիր ավտոմեքենայից» (դերերում Ի. Սմոկտունովսկի, Օ. Եֆրեմով, Ա. Պապանով, 1966 թ.)
22.00 Ժամանակ
23.00 Գ/Ֆ «Լրտեսում» (դերերում Ռ. Դրեյֆուս, Է. Էսթվես, Է. Քուին, ԱՄՆ, 1997 թ.)
01.05 Գ/Ֆ «Վտանգավոր կատեր»

РТР
9.00 Մուլտֆիլմեր
9.30 Հայրիկը, մայրիկը, ես՝ սպորտային ընտանիք ենք
10.30 PTP-ի փոստը
11.00 Բարի լույս, երկիր
11.35 Ինքդ քեզ ռեժիսոր
12.05 Հեռուստախաղ «Հարյուրը մեկին»
12.50 Լավ նորություններ
13.15 Ոսկե բանալի
13.30 Էհ, ճամփաներ
13.45 Մանուշակագույն մեղու
14.00, 22.00 Լուրեր
14.20 Դաշնություն
15.00 Ուրախ Օտտը... հետ
16.00 Թոք-շոու «Անուշ լինի»
17.05 Մուլտսերիալ «Աստերիքսի արկածները»
18.00 Ակունա Մատատա
19.00 Իմ ընտանիքը
20.05 Երկու դաշնամուր
20.55 «Անշլագ» եւ ընկ.
22.45 Շաբաթվա ֆիլմը. Սիլվեստր Ստալոնեն եւ Բրիջիթ Նիլսենը «Կոբրա» ֆիլմում (ԱՄՆ)
00.25 Երաժշտավավերագրական ֆիլմ «Նա-նա» խմբի պատմությունը
02.20 Գովազդի մոսկովյան միջազգային փառատոնի օրագիրը

21 Նոյեմբեր

10.05 Առավոտ լուսո
10.15 Բարեւ
11.45 Շախմատ 64
12.00 Զինուժ
12.35 Մեր էկրանը
13.05 Մարդը եւ բնությունը
13.30 «Լեգո» հեռուստամրցույթ
14.00 Դո, ռե, մի
15.10 Գ/Ֆ «Պան Վոլոդիյովսկի»
17.45 Ռուսական մշակույթի օրերը Հայաստանում
18.45 Արծաթե բանալի
19.15 Ճանապարհ դեպի կրկես
19.30 Համով զրույց
20.00 Խորհրդարանական ժամ
20.30 Բումերանգ
21.00 Օրակարգ
21.05 «Հայլուր» ապատեղեկատվական ծրագիր
21.40 Մանրամասներ
21.50 Համայնապատկեր
22.30 8 1/2 Գ/Ֆ «Փիղ մարդը»

Պրոմեթեւս
11.05 Մուլտֆիլմ
11.30 Կինոնկար երեխաների համար «Մեւուկը»
13.55 Ճանապարհորդություն
14.10 Հազարամյակների ժառանգությունը
14.40 Գ/Ֆ «Թշվառները»
17.30 «Պույ-Պույ»
18.00 «Պրոմեթեւս» հեռուստաալիքը ներկայացնում է
18.20 Կուլիսների հետեւում
18.40 Տեք փոփ
20.30 Լուրեր
21.00 ART աշխարհ
21.35 Գ/Ֆ «Օնասիս-2»
23.05 Սողուս
23.35 Պրոմեթեւս հեռուստաալիքը ներկայացնում է

11.00 «Ինչպես հասնել կատարելության». շեյփինգ Սինդի Քրոուֆորդի հետ
12.00 Տոմար
14.00 Ոչ նշանավոր մարդկանց կյանքը
14.15 Հրապարակ
14.25 Գ/Ֆ «Էվոլյվեր»
15.55 Մուլտֆիլմեր
16.10 Հետագիծ
17.05 Գիտատեղեր
17.30 Համերգ
18.45 Գ/Ֆ «Գաղտնիք եւ սուտ»
21.10 Չղջիկ
21.30 Ոզնի SHOW
22.00 Խուժան ալիք
22.30 Երաժշտական վերհուշ
23.00 «Յոթ լար» լրատվական-վերլուծական ծրագիր
23.30 Լուսնի հակառակ կողմը
24.00 Գ/Ֆ «Խաղաղ կեղծիք»

9.00 Նորություններ
9.10 Ծառայում եմ Ռուսաստանին
9.40 Դիսնեյ-ակումբ «Քաղաքային պատմություններ»
10.10 Վաղորդյան աստղ
11.00 Նորություններ
11.10 Կոնյովի «Անլուրջ նոթերը»
11.30 Քանի դեռ բոլորը տանն են
12.05 Սերիալ ընտանեկան կատակերգություն «Ալֆ»
12.35 Առողջություն
13.05 Գ/Ֆ «Նորեկը»
15.05 Ճանապարհորդների ակումբ
15.45 Ռուսական թանգարան
16.00 Նորություններ
16.10 Սերիալ «Լեոնցին»
16.55 Խելոքներն ու խելացիները
17.25 Դիսնեյ-ակումբ «Չիպն ու Դեյլը»
17.50 Դիսնեյ-ակումբ «Վինի Թուխի նոր արկածները»
18.20 Ինչպես է դա եղել. բժիշկների գործը 1953 թ.
19.00 Նորություններ
19.10 Ծիծաղի համայնապատկեր
19.45 «Երալաշ»
20.10 Գ/Ֆ «Կորցնելու բան չկա» (դերերում Թ. Ռոբինս, Մ. Լոուրենս, ԱՄՆ, 1997 թ.)
22.00 Սերգեյ Դորենկոյի հեղինակային ծրագիրը
23.00 «Էխ, Սեմյոնովնա» չաստուշկայի համառուսական սուպերգավաթը
23.40 Սերիալ «Հազարամյակ»
00.35 Ֆուտբոլի տեսություն
01.30 Գ/Ֆ «Իմ անունն է Արլեկինո» (դերերում Օ. Ֆոմին, Մ. Կոտիկովա, Լ. Գավրիլովա, 1988 թ.)

РТР
9.00 Ծառայում եմ հայրենիքին
9.25 Մուլտֆիլմեր
10.20 Մանկան շուրթերով
10.55 Բարի լույս, երկիր
11.30 «Անշլագ» եւ ընկ.
12.30 «Լիակատար մոդեռն»
13.00 Ռուսական լոտո
13.40 Գրքերի աշխարհը Լեոնիդ Կուրավլյովի հետ
14.00 Լուրեր
14.20 Խորհրդարանական ժամ
15.10 Սերիալ «Օրենք եւ կարգ»
16.05 Երկխոսություններ կենդանիների մասին
17.00 Հին բնակարան. 1996 թ. (1-ին մաս)
18.00 Իրական կին. վավերագրական ֆիլմ «Էտյուդներ սիրո մասին» (3-րդ մաս)
19.00 «Հայելու» առաջ
19.15 «Ռուսիա» կինոբաստոն. Նիկոլայ Երյոմենկոն եւ Անժելիկա Նեւոլինան «Ես ձեզ պատերազմ եմ հայտարարում» ֆիլմում
21.00 Հայելի
22.00 Իրինա Ռոզանովան, Նատալյա Գունդարեւան «Թագուհու անձնական կյանքը» ֆիլմում
23.30 PTP-ի պրեմիերա. Գ/Ֆ «Ընկերները»
00.05 Հերթապահ բաժանմունք
00.30 «Կ-2»-ը ներկայացնում է
01.30 Լեոնարդո դի Կապրիոն «Լրիվ խավարում» ֆիլմում (Անգլիա)
03.20 Գովազդի մոսկովյան միջազգային փառատոնի օրագիրը

22 Նոյեմբեր

17.00 Հայլուր
17.20 Պառնաս
17.40 Մուլտֆիլմեր «Քույր սովորույթները», «Չորս ցանկություն»
18.00 Հեռուստասերիալ «Սուրճ կնոջ բուրմունքով»
18.45 Հայի բախտ
19.40 Շրջադարձ
20.10 Տոնավաճառ՝ տնտեսական տեղեկատու
20.35 Տուն-տունիկ
21.00 Հայլուր
21.45 Կրկնվող ֆիլմերի էկրան. Գ/Ֆ «Վաթերլոո կամուրջը»
23.40 Հենց այնպես
00.00 Հայլուր
00.20 Կեսգիշերային ճեմընթաց
01.20 Ռուբիկոն+

Պրոմեթեւս
9.05 Վաղ առավոտյան
10.00 Մուլտֆիլմ
10.15 Սողոս
10.35 ART աշխարհ
11.05 «Պույ-Պույ»
11.30 «Ներշնչանք». Ֆելիքս Եղիազարյան
12.00 Լուրեր
18.00, 20.30, 1.00 Լուրեր
18.20 Մուլտֆիլմ
18.30 Գեղֆիլմ «Գերեզման 38»
20.00 Երաժշտական ծրագիր «Սոլի բանալի»
21.00 Սերիալ «Կանանց աշխարհ» (10-րդ մաս)
21.45 «Անուշ լինի»
22.05 Տեսաֆիլմ «Հայկական դրամ»
22.35 Ուշ երեկոյան
23.20 Գ/Ֆ «Գողացված սրտեր»
01.35 Գ/Ֆ «Շնագայլը»

9.00 Տոմար
ավարտին Յոթ լար (կրկնություն)
19.00 «Չղջիկը» ներկայացնում է. բնաշխարհ
19.30, 21.30, 23.30, 2.30 Սուրհանդակ
19.50 Ավետա
20.15 Մուլտֆիլմ
20.30 Աստղերգ
21.10 Չղջիկ
21.50 Գ/Ֆ «Մայրիկ»
24.00 Անդորր
0.05 Երաժշտական դադար
0.10 Գ/Ֆ «Եղիսաբեթ»
2.05 Երաժշտական վերհուշ

7.00, 9.00 Բարի առավոտ
8.40, 9.45 Ընտրություններ 99
10.00 Նորություններ
10.15 Սերիալ «Քնքուշ թույն»
16.00 Նորություններ
16.20 Մուլտսերիալ «Կար-չկար, մի շուն կար»
16.30 Ինչն ինչպես
16.50 Աստղային ժամ
17.15 ... Մինչեւ 16 եւ բարձր
17.45 Սերիալ «Քնքուշ թույն»
19.00 Նորություններ
19.25 Սերիալ «Արագացված օգնություն»
19.55 Մենք եւ ժամանակը
20.40 Սերիալ «Բուդուլայի վերադարձը»
21.45 Բարի գիշեր, երեխաներ
22.00 Ժամանակ
23.00 Ընտրություններ-99
23.10 Սերիալ «Գաղտնի նյութեր». «X Files»
00.55 Հայացք
01.35 Նորություններ
01.50 Դետեկտիվ «Մայք Համմեր»

РТР
7.30, 10.20 Համայնապատկեր
8.00, 9.00, 10.00 Լուրեր
9.20 Հերթապահ բաժանմունք
10.20 Հոմեոպաթիա եւ առողջություն
10.30 Արենա-սպորտ
11.00 Հոմեոպաթիա եւ առողջություն
11.10 Սերիալ «Գնչուհին»
12.00 Սերիալ «Մեր գաղտնիքի ամառը»
13.00 Հայելի
13.50 Հոմեոպաթիա եւ առողջություն
14.00, 18.00, 20.00, 22.00, 02.00 Լուրեր
14.25 Հեռուստահանդես կանանց համար «Կանանց քաղաք»
15.10 Սերիալ «Անտոնելա»
16.10 Սերիալ «Վայրի հրեշտակը»
17.00 Խանութ բազմոցի վրա
17.30 Մուլտֆիլմեր
18.25 Աշտարակ
18.55 Սերիալ «Կոմիսար Ռեքսը»
20.35 «Կլոր սեղան»
21.00 Հրապարակախոսական թոք-շոու «Ժողովուրդն ուզում է իմանալ»
21.20 «Սպիտակ թութակ» ակումբ
22.50 Համաշխարհային բեսթսելեր. «Կոռածը» (ԱՄՆ)
00.40 Հերթապահ բաժանմունք
01.00 Սպորտ+TV
02.20 Խանութ բազմոցի վրա

ՍՓՅՈՒՌ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՎ ԼԵՌՆԱՅԻՆ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ
հեռախոսով (590000), տեղեկագրքով (1800 դրամ), սկավառակով (3600 դրամ), INTERNET ցանցով (www.arminco.com/spyur; spyur.acc.am; armscape.com/spyur)

«Տիգրան Մեծ» հրատարակչության տպարան, Երեւան-23, Արշակունյաց 2. Գրանցման թիվ 65. Դասիչ 69150. Պատվեր 1156. Տպաքանակը 4000. Ստորագրված է տպագրության 19. 11. 1999. Գինը՝ 100 դրամ

digitised by A.R.A.R.@